

KANSA TAISTELI

No 1 1985
12,00 mk sis. lvv.

-miehet kertovat

HELSINGIN SUURPOMMITUKSET

SOTAA

– Petsamossa
– Äänisellä
– Terijoella

15. 1. 1985
29. VUOSIKERTA

JULKAISIJA:
Sotamuistoyhdistys ry.

TOIMITUSNEUVOSTO
Puheenjohtaja L. Harvila, ev evp
N. Riuttala, ev evp, E. Pakkala, komdri evp
S. Alapuro, evl evp, E. Eräsaari, ev evp

PÄÄTOIMITTAJA: E. Eräsaari, ev evp

TOIMITUS
Töölönkatu 35 B, 00260 Helsinki 26,
puh. 44 62 42 kello 10-14.

YLEISSIHTTEERI JA
TALOUDENHOITAJA
Tellervo Kaiponen

TAITTO: Kari Laine

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET:
Postilokero 109, 00381 Helsinki 38
Puh. (90-) 616 4833 tai vaihde (90-) 61 641
Postisiirtoliti 7259-1

ILMOITUSMYYNTI:
Höylämötie 1 00380 H:ki
Puhelinvaihte (90-) 1201

VUODESSA 12 NUMEROA

TILAUSHINTA
12 kk 139,-
Nyt kaikkiin Pohjoismaihin
ilman postitullia.
Muihin maihin: hintatiedot
tilaajapalvelusta.

SANOMAPAINO HELSINKI 1985

ISSN 0451-3371

N:o 1 TÄSSÄ NUMEROSSA

- 4 PARTIOMIEHENÄ
PETSAMOSSA
- 6 IHMEELLISTÄ
ILMATORJUNTAA
- 10 RAJAMIEHET OLIVAT
PÄTEVIÄ SISSEJÄ
- 12 JÄLJET JÄIVÄT
PEITTÄMÄTTÄ
- 14 IHMEITÄ
TERIJOELLA
- 16 MAJESKIN
PARTIO
- 20 MIINOITIMME
SYVÄRIÄ
- 25 SORTAVALASSA
2.2.1940
- 26 HELSINKI
POMMISATEESSA
- 30 MAANPUOLUSTUS-
TIEDOITUSTA
VUONNA 1700

Perustuuko valta tietämättömyyteen?

Sattui aikoinaan silmiin Norjan ja Ruotsin televisioiden yhteisohjelma siitä, mitä Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton kansalaiset tietävät toisistaan. Tulos oli masentava, tekisi mieli sanoa lohduton.

Venäläiset haastateltavat toistelivat muun muassa seuraavia väitteitä: "Amerikkalaisilla ei ole mitään oikeuksia. He näkevät nälkää. Järjestelmä on kurja. Hallitus, jonka pätehtävänä on valmistella sotaa, sortaa häikäilemättömästi kansaa. Kansa pidetään vaihi pakkokeinoin."

Amerikkalaisten tietomäärä ei ollut paljoa-

kaan parempi: "Neuvostoliittolaisilla ei ole minkäänlaisia ihmisoi-keuksia. Me ruokimme heidät - ilman meitä he kuolisivat nälkään. Neuvostoliitto tavoittelee maailmanvaltaa."

Molemmilla puolilla oli kuitenkin henkilöitä, jotka olivat sitä mieltä, että toisenkin suurval-
lan kansalaiset ovat ai-
van tavallisia kunnon ihmisiä - "sellaisia kuin mekin". Merkittävää oli näiden kannanotto-
jen perustuminen sii-
hen, että haastateltavat olivat todella tavanneet vastapuolen kansalaisia. Mieleen jäi venäläinen sotaveteraani, joka ker-
toi tutustuneensa ame-
rikkalaisiin Elbellä vuonna 1945 ja toden-
neensa jenkit hyvää tar-

koittaviksi kunnon ih-
misiksi.

Kielteiset mielipiteet perustuivat järkyttäväl-
lä tavalla maan virallise-
en propagandaan. Asia tuli korostetusti esille Neuvostoliiton osalta, missä vapaata tiedottamista ei sallita-
kaan. Vääristyneet asenteet tukevat kauan ja epäluulon poli-
tiikkaa, sodan pelkoa ja mieletöntä kilpavarus-
telua.

Suurvaltojen väliset huipputason neuvotte-
lut ovat tietenkin tärkeitä tilaisuuksia. Vielä tärkeämpää olisi kuitenkin saada asenteiden pohjavirrat ohjatuksi toisten maiden kansa-
laisten tuntemiseen, ar-
vostamiseen ja hyväksy-
miseen. Kansojen asen-
teet pakottaisivat halli-
tukset vähitellen järjel-
lisempään ulkopoliitiikaan.

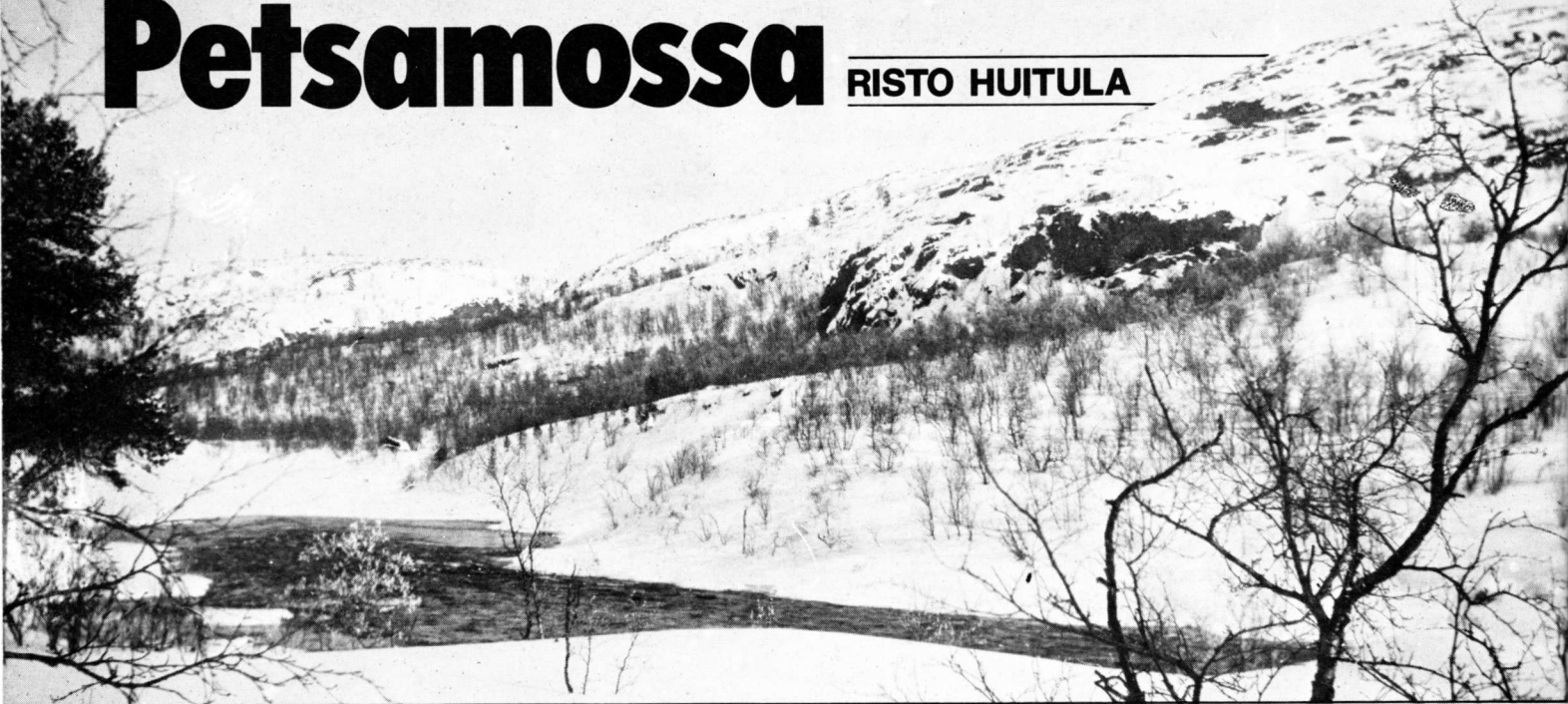
Asenteita voidaan muuttaa vain lisäämäl-
lä tietoa. Tähän tähtää-
viä keinoja ovat tiedot-
tamisen vapaus, mat-
kustusvapaus, tavallisten ihmisten tapaamis-
yhteydet - nuorisovaihto, yhteiset leirit, per-
heiden keskeiset yhteiset lommat.

Siinä on ala, jolla riittäisi työtä niin rauhanliikkeille, rauhan-
tutkimukselle kuin YK:n organisaatioillekin.

Partiomiehenä Petsamossa

RISTO HUITULA

**Talvisodan
Petsamossa oli
paljon venäläisiä ja
vähän suomalaisia.
Ylivoimaista
vihollista yritettiin
pitää kurissa
aktiivisella
partiotoinnilla.
Vihollisen
selustassa sattui ja
tapahtui.**

TOIVO HUITULA oli Lapin metsätyömies, jonka ainoa omaisuus oli saha ja kirves. Maata oli sen verran kuin kynsien alle mahtui.

Talvisodan syttyessä hän ilmoitautui vapaaehtoiseksi ja otettiin mielihyvin vastaan. Paikallistuntemuksen perusteella hän joutui partiomieheksi Jäämeren rantamille.

RANKKA RETKI

Eräs partiomatka on jäänyt erikoisesti mieleen. Näin muistelee Toivo Huitula:

”Olimme viisimiehenä partiona lähteneet liikkeelle tuhtaksemme vihollisen varastoja kaukana sen selustassa. Hiihimme kohdettamme kohti jonomuodostelmassa. Kärjessä hiihti partiota johtava alikersantti.

Olimme juuri lasketelleet erään tunturin rinnettä loivaan notkelmaan ja nousimme vauhdin ansiosta vastapäistä rinnettä ylös, kun tapahtui ihmeitä: Partion johtaja katosi äkkiä näkyvistämme hänen alleen ilmestyneeseen isokokoiseen kuoppaan. Mekään emme enää pystyneet kuoppaa väistämään, vaan kohta olimme kaikki yhtenä myläläkkänä montussa, joka osoitautui vihollisen partion majotuspoteroksi.

Oli meidän onnemme, että tajusimme silmänräpäyksessä tilanteen. Venäläinen partio oli rakentanut kuopan lumeen syödäkseen ja levätäkseen sen suojassa. Heidän onnettomuudekseen meidän latumme sattui kulkemaan juuri tuon kuopan yli ja sen katto sortui.

Vihollispartion vielä hamuillessa aseitaan me tartuimme puukkoihimme, joita suomalainen sotilas aina kantaa muka-

naan. Nytkin nämä aseet pelasivat meidän henkemme. Ahtaassa kuopassa ei vihollinen pystynyt aseillaan juuri minikäänlaiseen vastarintaan. Tilanne oli pelkistetty: joko he tai me. Taistelu kesti kuopassa vain pari minuuttia, kun viimein vihollinen oli vainaja.

Tarkistimme varusteemme ja peitimme kuopan lumella. Vihollissotilaat jäivät nukkumaan ikuista unta jäiseen hautaansa.

Jälleen valmistaudutaan partioon

VÄÄRÄ ASE

Olimme hiihtäneet useita kymmeniä kilometrejä kenenkään meitä häiritsemättä, mutta hyvä onnemme loppui äkisti.

Eräässä notkelmassa vastaanamme hiihti vihollispartio. Jälleen meillä oli hyvää onnea mukana: kärjessä hiihtävä vihollissotilas teki väärän ratkaisun. Sen sijaan että olisi käyttänyt kaulallaan roikkuvaa kone-

pistoolia hän kahmaisi käteensä käsikranaatin. Samalla kun hän heitti me olimme jo lumessa ja avasimme tulen kaikilla aseilamme. Kranaatti räjähti pak-sussa lumessa lähellämme, mutta sillä ei näyttänyt olevan mitään vaikutusta.

Lyhyen tulitaistelun jälkeen nousimme lumesta voittajina ja läksimme jälleen hiihtämään eteenpäin.

Hetken hiihdettyäni huomasin veren tippuvan sukseni päälle. Pysähdyin ja muut partion miehet tulivat myös tutkimaan vammaani. Pieni sirpale vihollisen heittämästä kranaatista oli osunut millin verran silmäni yläpuolelle. Onneksi se oli osunut luuhun ja pysähtynyt siihen tehden vain pienen haavan. Jos se olisi osunut millinkin alemmaksi, olisi minun sotani ollut varmasti sodittu. Se olisi ollut silmän menoa.

Tehtävän suoritettuaamme lähdimme kiireen vilkkaa paluumatkalle. Vihollinen lähti vahvan partion kanssa takaa-ajoon. Jouduimme useamman kerran tulikosketukseen heidän partionsa kanssa, mutta selvisimme aina ilman tappioita.

VAIKEA RATKAISU

Mutta sitten alkoi vaikeudet.

Vihollinen oli hälyttänyt kenttävartionsa ja näistä lähti miehiä katkaisemaan tiemme

Onko vihollinen yhä kannassa?

Nopean toiminnan aika: vastassa on vihollispartiot

etelän suuntaan. Meidät pakotettiin perääntymään kohti pohjoista. Välillä pysähdyimme tulittamaan seuraavaa vihollista, mutta pian meidän oli jälleen irtauduttava ja väistyttävä ylivoimaisen vihollisen tieltä.

Olimme aivan Norjan rajan tuntumassa, kun huomasimme patruunoiden olevan melkein lopussa. Suunnitelmanamme oli ollut tunkeutua läpi vihollisen saarrostusketjun aivan rajan tuntumassa. Se edellytti kuitenkin huomattavaa taisteluvalmiutta eikä ollut mahdollista ilman riittävää patruunamäärää. Ilman patruunoita on turha so-

tia.

Vihollinen lähestyi. Olimme vaikean ratkaisun edessä: joko sotavangiksi tai internoitavaksi Norjaan.

Kumpikaan vaihtoehto ei tuntunut miellyttävältä. Oli valittava kahdesta pahasta.

Vangiksi emme missään tapauksessa jäisi! Puolueettomaan Norjaan meno merkitsi internontia – sota olisi meidän kohdaltamme sodittu. Se oli kuitenkin ilmeisesti ainoa ratkaisu.

Vihollinen lähestyi. Päätös oli tehtävä äkkiä.

Ammuimme viimeiset patruunamme ja hiihimme yli

valtakunnan rajan Norjan puolelle.

Norjalaiset rajavartijat riisuivat meidät aseista ja veivät hataraan vartiokoppiin. He ilmoittivat kuulustelevalle upseerille kuulustelevalle upseerille tuovan aamulla.

Saimme kahvia ja voileipiä, mutta se ei saanut mielialaamme nousemaan. Muut taistelevat Suomen puolesta ja me istua kököttämme täällä! Ja saamme kai istua niin kauan kuin sota riittää. Yön tunteina meille kaikille muotoutui sama ajatus: pois täältä omien luokse! Niinpä me kolistelimme yöllä vartijan hereille ja kun hän tuli katsomaan, mikä meillä oli hätänä, iskimme hänet varovasti tajuttomaksi. Siirsimme miehen sisälle lämpimään, otimme asemme eteisestä ja menimme ulos.

Tienoo oli hiljainen. Muut rajavartijat nukkuivat ja venäläiset saattajammekin olivat poistuneet. Hekin ilmeisesti uskoivat meidän visiittimme Norjan puolelle kestävän vähintään niin kauan kuin sotakin.

Asetimme sukset jalkaamme ja lähdimme varoen hiihtämään yli rajan omien joukkojemme luokse.

Norjan puolelta ei koskaan tullut mitään raporttia tapahtuneesta. Koko maailman myötunto oli silloin Suomen puolella.” □

Ihmeellistä ilmatorjuntaa

Sodassa voi sattua melkein mitä vain. Niin kuin nyt sekin, kun vihollinen pommitti "Nautsin kaupungin" ilmatorjuntaa. Vaikka oli siinä torjullakin naurussa pitelemistä!

OLI tammikuun loppupuoli vuonna 1940 Petsamon rintamalla. Komppaniamme oli majoitettuna noin viisitoista kilometriä Höyhenjärveltä etelään.

Sain päivällä komppanianpäälliköltä käskyn, että minun oli ilmoitauduttava pataljoonan komentopaikassa samana iltana. Komentopaikkaan ei komppaniasta ollut kuin siinä kuutisen kilometriä, niin etten minä mitään kiirettä pitänyt, mutta illan alkaessa hämärtyä sonnustauduin matkalle.

Oli niin, ettei minulla ollut oikeastaan minkäänlaista muuta vakituista asetta kuin mitätön pistooli. Sodan alussa olin ollut pikakivääriampuja, mutta olin sitten melko heti joutunut vakituiseksi partiomieheksi, joten ase oli aina vaihdellut tarpeen mukaan. Nyt lähtiessäni hiihtämään menin varastolle ja sain sieltä vanhan kiväärintorakon M/91 – ei se häävi ollut, mutta reikähän tuossa oli ja lukot toimi. Eräästä laatikosta kahmaisinkin vielä taskuihini muutaman kammallisen patruunoita, joiden joukossa näytti olevan pari kammallista valojuoviakin.

Maanteitsekin olisi kyllä päässyt komentopaikkaan, mutta matka olisi ollut miltei puolta pitempi. Läksin oikaisemaan suoraan umpista.

Oli hyvänlainen pakkaneen – niinkuin sinä talvena aina oli. Nytkin taisi olla kolmisenkym-

mentä astetta, joten pitelin hyvää vauhtia pysyäkseeni lämpimänä.

Olin hiihtänyt jo reilusti yli puolet matkasta ja saapunut eräälle laajalle suolle, kun etelästä, suoraan edestäpäin alkoi kuulua lentokoneen pauhinaa. Äänestä päätellen sieltä oli tulossa pommikoneita. Ei mennytkään monta minuuttia, kun näkyviin tuli kolme konetta – niitä talvisodassa niin tuttuja häkkyröitä, jotka lensivät kuin varikset.

"BERHANAM VARIKSE!"

Koneet tulivat lähemmäs. Ne lensivät aika matalalla, ehkä siinä tuhannen metrin korkeudessa.

Innostuin yrittämään ilmatorjuntaa! Liekö ollut vain pelkkää poikamaisuutta – halutti nähdä, miten nuo valojuovat oikein kiittävät taivaalla hämärtyvässä illassa.

Nytkäisin siis kiväärintorakon selästäni, syötin sen kitaan kammallisen valojuovia ja ammuin nopeassa tahdissa kaikki kymmenen valojuovaluotiani kohti koneita.

Valojuovat kiittivät niin mukavasti taivaalle ja näkyivät tavattoman selvästi – en olisi uskonutkaan niitten näin kirkaalla ilmalla niin selvästi erottuvan. Olihan nyt kyllä jo melko pimeä.

Ammuttuani olin hyvin tyytyväinen itseeni. Heristin vielä kivääriäni niiden perään ja hihkaisin Nortamoa lainaten:

– Dämmöisiä baukkui däält anneda, de berhanam varikse!

Läksin tyytyväisenä hiihtelämään edelleen.

Mutta sitten tapahtui jotakin kummallista: koneiden ääni muuttui.

Käännyin katsomaan.

Mitä – mitä hittoa? Ne ovat tulossa takaisin!

En ollut uskoa silmiäni – mitä ne nyt täältä autiolta suolta hakevat?

Asia selvisi pian. Tyytyväisytyeni loppui siihen. Aloin aavistella, mistä oli kyse.

Silmäilin lähestyviä koneita

Näinköhän pitäisi ryhtyä ilmatorjuntaan...?

ja metsän reunaa. Sinne oli liian pitkä matka. Paksussa lumessa en millään ehtisi metsän suojaan ennen noiden variksen pirlaisten tuloa – niitä kun ei lumi haitannut.

Koneet lähestyivät nopeasti. Pelkäsin pahinta. Seisoin neuvottomana paikallani, sillä ei ollut käsillä mitään mihin olisin pääni piilottanut.

Koneet lähestyivät edelleen. Sitten niiden mahat aukenivat aivan samaan aikaan ja alas alkoi pudota tummia möykkyjä.

Kirosin, hyppäsin suksilta ja työnnyin niin syvälle lumeen kuin ehdin.

Antti Pennanen kiikaroi Petsamon tuntureille

Nautsin "kaupunki", jota vihollinen talvisodan aikana ankarasti pommitti ja jonka se viimein valtasi

SA-kuva

Sitten alkoi pommeja tulla. Niitä räsähteli joka puolella, räjähdysten sekaan kuului karmeaa ulinaa.

Nyt tulee päälle – ulina oli sen mallista! Voi hyvä Jumala sentään...

Maankuori tärähti, sitten tunsin lentäväni ilmaan. Jossakin allani räjähti.

Muutenkin hämäreä maailma meni kokonaan mustaksi. Tunni kuin koko suo olisi kaatunut päälleni. Tunnustelin ympäristöäni ja tajusin olevani paksun mutakerroksen alla.

MUTAKYLPY TULIPALO- PAKKASESSA

Makasin kauan aivan hiljaa. Räjähdyspaine oli ilmeisesti vienyt hetkeksi tajun.

Vähitellen aloin tajuta asioita. Käsitin, että jos tässä vielä hetken lepäilen, niin tähän jään.

Keräsin voimani ja aloin ponnistella ylös paksun mutakuoren alta. Vaikka oli kova pakkanen, oli suomuta aivan sulaa ja märkää. Ylös päästyäni totesin olevani likomärkä – yksin keskellä suota tulipalopakkasessa!

Lentokoneet olivat onneksi häipyneet sankarityönsä tehtyänsä.

Tarkastelin tilannetta. Totesin pommin pudonneen parinkymmenen metrin päähän maakuupaikastani. Jäykkäsytyttei-

nen pommi oli läpäissyt hettesen suon ohuen pintakerroksen ja räjähtänyt vasta syvällä mudassa, jolloin sirpalevaikutus jäi olemattomaksi. Se oli pelastanut minut. Jos pommit olisivat räjähtäneet herkkinä kovalla maalla ei minusta olisi ollut paljoakaan jäljellä.

Ei ollut kuitenkaan ollenkaan varmaa, että nytkään selviäisin täältä ihmisten ilmoille.

Yritin märeillä kintaillani hakata enintä nopeasti jäätyvää kuraa pois päältäni. Se tarttui vaatteisiin kuin liisteri! En voinut sille juuri mitään.

Aloin tarkastella suksiani. Ne olivat kaikiksi onneksi jääneet oikein päin. Päällä oli vahva kerros mutaa, mutta pohjat makasivat lunta vasten ja olivat puhtaat. Suksien päältä sain sentään kolautettua enimmäkseen kurat pois. Löysin hetken kaitveltuani myöskin sauvani. En kuitenkaan voinut lähteä siitä heti hiihtämään, sillä joka puolella oli vain kuraa – kymmeniä metrejä kuraa!

Aloin kahlata syvässä kuraisessa lumessa kantaen suksia käsissäni. Kahlasin ja kirosin, sillä kiväärin hihna oli jotensakin sotkeutunut ja painoi kurkuani. En voinut pysähtyä korjaamaan hihnaa – ei ollut paikkaa mihin suksensa laskisi.

Muutenkin olin vihainen koko pahuksen kiväärille! Ellei sitä rumahista olisi ollut, en olisi

tällaiseen liemeen joutunut!

Parikymmentä metriä kahlattuani löysin sentään puhtaan paikan ja sain laskettua sukseni käsistäni. Huokasin helpotuksesta. Se oli kuitenkin liian aikaista, sillä todelliset vaikeudet alkoivat vasta nyt.

EI TULLUT HIIHDOSTA MITÄÄN

Vaatteet olivat alkaneet jäätyä. Pian olin kokonaan jääkuoren sisällä. Ulompi vaatekerta ei tahtonut taipua mihinkään – asetakki, housut ja mantteli olivat kivikovia – kalisivatkin kuin pelti.

Aluksi hiihto kävi joten kuten. Pääsin metsän reunaan. Matkaa esikuntaan ei ollut enää pitkästi, mutta vaatteet jäätyivät yhä enemmän ja enemmän.

Ja sitten sukset!

Tosin pohjat olivat puhtaat, mutta pintaan oli jäänyt märkää mutaa ja nyt siihen jäätyi lunta kerros kerroksen päälle. Sukset kävivät raskaammiksi, aina vain raskaammiksi. Vaatteet päälläni olivat kuin haarniska ja painoivat kuin lyijy. Kairan kurjuuden lisäksi sauvojen kuraisiin sompiin tarttui lunta suuriksi paakuiksi – oli kuin olisi halkoja siirrellyt!

Esikuntaan ei kuitenkaan olisi enää pitkästi, vajaa kilometri. Oli vain yritettävä.

Jotenkin laahustin eteenpäin

paksussa lumessa.

Ja sitten kävi ihmeellinen tuuri: aivan äkkiarvaamatta pudota humahdin tielle!

Olin osunut vahingossa halokotielle, joka vei esikuntaan. Tie oli siksi kova, että siinä pystyi hyvin kävelemään. Minun ei tarvinnut ottaa edes suksia jaloistani, ne olivat päässeet irti pudotessani tielle. Nyt nykyisin vain sukset kärjistä käsiini ja aloin taapertaa.

Pian olinkin esikunnan tuntu-massa. Joku pahas oli huomannut tuloni ja hälyttänyt koko esikunnan – pataljoonan komentajakin katseli omituista taival-lustani.

Kyllä nyt oli auttavia käsiä ja kyselijöitä. Minusta ei ollut vastaajaksi.

Yhdysupseerimme luutnantti Ahola riensi luokseni ja tiukkasi: – Kuulimme ne jymäykset ja töminän. Voitkos sinä selittää, mistä ne johtuivat?

– Kunhan ensin saan tämän jäisen mutapanssarin päältäni..., yritin vaivoin selittää mutaisella suullani.

Luutnantti Ahola viittasi pari miestä mukaansa ja minut vietiin äkkiä saunaan. Siellä pojat repivät puukkoa apunaan käyttäen kurapanssarin suikaleina pois. Kun alempikin vaatekerros viimein irtosi ja sain vedettyä ylleni kuivat kuteet, saatoinkin lähteä komentajan puheille.

Komentajamme, silloinen kapteeni Pennanen käski istumaan, katseli pikkuisen huvittuneena olemustani ja pyysi selittämään, mitä hittoa minä taas olin touhunnut.

Yritin selvitellä tapahtunutta. Komentaja ihmetteli.

– Taisitte tehdä oikein palveluksen punalantajille, hän naureskeli. – Huomenna varmaan Moskovan radiossa luetaan taas tiedote, että urheat lentäjät ovat menestyksellisesti pommittaneet Nautsin kaupunkia.

Lopuksi luutnantti Ahola filosofi:

– Muistapas toiste, että et mene härnäämään katonpaikkaajaa – se voi pudottaa vasaran päähän! □

KASKU KIERTÄÄ

ELÄIMELLISTÄ

Satakuntalaisessa kaupassa jonottaa karjalaisemäntä maitotilkkaansa, huomaa kannunsa tiskin takana ja huudahtaa:

— Tuo on miu!

— Mää huomaa et tääl kaupas on kissoi, naljailee joku paikkakuntalainen.

— Ja mie huomaan jot tääl on lampaitakkii! napauttaa salamana karjalaisemäntä.

NIITÄ RIITTÄÄ

On käynnissä kiivas torjuntataistelu. Edessä olevalle rykmentin komentopaikalle saapuu hyvin pukeutunut nuori luutnantti ja ilmoittautuu:

— Herra eversti, luutnantti Kirjurinen divisioonan esikunnasta. Esikuntapäällikkö käski minut tänne ottamaan selvää, mitä vihollista on vastassa ja kuinka paljon.

— Siellä niitä on ja paljon, muuta en tiedä, tuhahtaa kiireinen komentaja.

— Esikuntapäällikkö käski myös tuoda vangin kuulusteltavaksi . . .

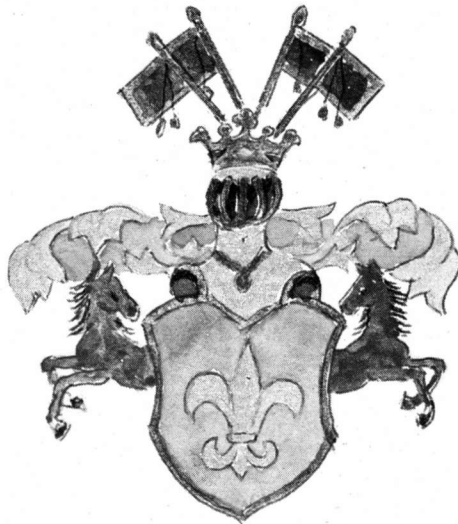
Everstin mitta on täynnä:

— Siellä niitä on — menkää ja hakekaa niin monta kuin luulette tarvitsevanne! Vieköä vaikka kaikki!

Ilpo Lehtinen, Kuusankoski

OTTO SCHULMAN

Unohtuneita sotureita historian hämärästä

Ernst Linder

Tällä kertaa on valokeilassa lähimenneisyyden soturi.

Linder syntyi Pohjan pitäjän Äminneforsin kartanossa 25.4.1868. Hänen äitinsä, omaa sukua *Lavonius*, muutti pian Ruotsiin, jossa Ernst varttui nuorukaiseksi isäpuolensa suurlahjoittaja *Oskar Ekmanin* holhouksessa. Hän kehittyi taitavaksi ratsastajaksi ja voitti kultamitalin Pariisin olympialaisissa vuonna 1924. Upseerina hän palveli Henkikaartin ratsuväessä ja sotilasasiamiehenä Lontoossa ja Pariisissa.

Linder säilytti koko elämänsä ajan Suomen kansalaisuuden. Vapaussodan syttyessä hän erosi Ruotsin armeijasta

everstiluutnanttina ja kii-ruhti Suomeen. Mannerheim määräsi hänet Satakunnan ryhmän komentajaksi. Tampereen valtauksen jälkeen Mannerheim ylensi hänet kenraalimajuriksi. Vapaussodan loppuaikana Linder toimi Savon Ryhmän komentajana ja sodan jälkeen ratsuväen tarkastajana. Mannerheimin erotessa valtionhoitajan paikalta 1919 myös Linder erosi.

Ruotsissa ei annettu arvoa Linderin sotakokemuksille. Eräässä juhlassa Suomen armeijan kenraalimajurin asussa esiintynyt Linder sijoitettiin päivällispöytään vasta everstien jälkeen. Ruotsissa ovat arvojärjestysasiat aina olleet ko-

vin tärkeitä ja Linder käveli ulos.

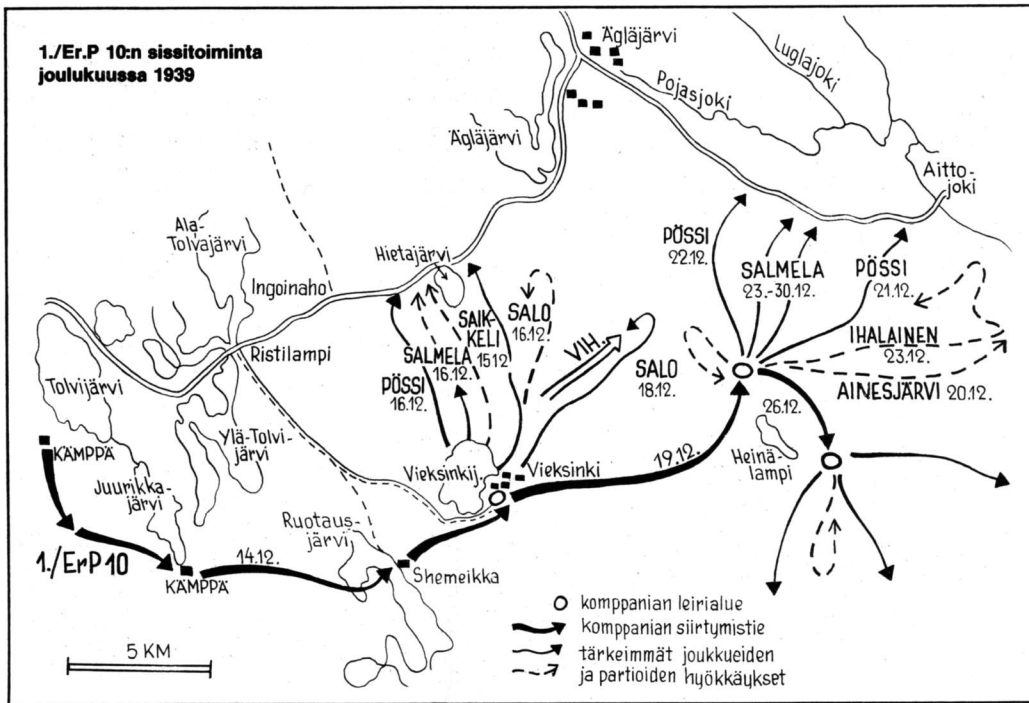
Vihdoin vuonna 1927 Linder merkittiin kenraalimajurina Ruotsinkin armeijan reservin luetteloihin.

Talvisodan puhjettua Linder tuli jälleen Suomeen ja toimi ruotsalaisen vapaajoukon sekä lopulta koko Lapin Ryhmän komentajana. Jatkosodassakin hän toimi Suomessa.

Vuonna 1940 Linder, joka oli Mannerheimin hyvä ystävä, sai harvinaisen ratsuväenkenraalin arvon — Marskin lisäksi ainoan itsenäisyyden aikana myönnetyn. Hän kuoli arvostettuna sotilaana ja isänmaanystävänä 14.9.1943. □

Talvisodan ensimmäinen suurvoitto saavutettiin Tolvajärven suunnalla. Siihen vaikutti huomattavasti meikäläisten tehokas sissitoiminta, jonka rajamiehet parhaiten hallitsivat kotiselkosillaan. Rajaväepeli kertoo.

RAJAMIEHET olivat päteviä sissejä

VIEKSINGIN pieni erämaakylä sijaitsi Tolvajärven — Ägläjärven maantietä vajaan kymmenen kilometriä etelään, Ägläjärveltä etelälounaaseen. Ennen talvisotaa kylässä oli puolisen tusinaa taloa.

Palvelin Erillisen Pataljoona 10:n I. Komppaniassa. Itsenäisyyspäivänä 1939 meidät suunnattiin Tolvajärven suunnan oikealle sivustalle sissitehtäviin. Aluksi toimimme Juurikkajärven maastosta.

Partiointi oli rankkaa mutta tuloksellista. Niinpä esimerkiksi vänrikki *Elias Salmelan* partio hiihteli kerran Aittojoelle saakka, yllätti siellä tulilla olevan kymmenmiehisen upseeriryhmän neuvottelussa, tuhosi koko joukon ja palasi tappioitta omalle puolelle. Saatu kartta ja muu materiaali selvitti pitkälle vihollisen aikeita.

VIEKSINKI VALLATAAN

Joulukuun puolivälissä meidät suunnattiin Vieksinkiin. Kylää puhdistettaessa kaatuivat urheat

rajamiehet *Rontu* ja *Kangasniemi* ja kolmas rajasoturi *Antti Ikonen* haavoittui vaikeasti.

Kylästä oli jäljellä vain kolme rakennusta, navetta, sauna ja yksinäinen riihi. Komppaniamme I Joukkue jäi kylään muun komppanian jatkaessa 10 kilometrin päässä olevalle Heinälammille.

Palvelin I Joukkueessa ryhmänjohtajana. Joukkueenjohtajamme vänrikki *Mikko Salo* teki mielestäni järkevän ratkaisun: hän jakoi vajaan joukkueen kahteen osaan, vartio- ja partio-osastoihin. Viimemainitun joukon vapaaehtoiset majoitettiin riiheen ja toiset saunaan. Salo hoiteli itse partiomiehiä, vartio-osaston päällikkönä oli ylikersantti *Mikko Kiiski*.

Partioiden vetäjiksi partio-osastoon Salo määräsi *Kalle Karinkosen* ja minut.

Vihollinenkaan ei ollut toimetomana. Vain muutama päivä oli ehtinyt kulua komppanian pääosan lähdestä Heinälammille, kun kävi ilmi, että olimme saaneet mel-

Huoltotauko korven kätköissä

SA-kuva

koisen naapurin: vihollinen oli tuonut peräti sissipataljoonan Kivi-järven kylään, joka oli noin 10 kilometrin päässä Vielsingistä kaakkoon.

Vihollispataljoona aloitti heti

saavuttuaan melkoisen aktiivisen partiointin ainakin Vieksinkiin päin. Sen partiot olivat meikäläisiin verrattuina erittäin vahvoja, yleensä noin 40 miestä meikäläisten porukoiden miesmäärän rajoituksella

"Tehtävämme on..."

yleensä viiteen tai kuuteen. Vihollisen aseistus ja varustus oli niin ikään hyvä, muun muassa konetuliaseita oli runsaasti.

Vihollinen linnoitti vahvasti Kivijärven kylän. Asemissa oli muun muassa tornia myöten maahan kaivettuja panssarivaunuja. Sinne ei ollut pienillä porukoilla menemistä.

Vihollisen toiminnassa oli kuitenkin pari säännöllisesti toistuvaa piirrettä, jotka suuresti helpottivat meidän työtämme: se partioi lähes poikkeuksetta aina samaa reittiä ja irtautui useimmiten suhteellisen helposti jouduttuaan tulitaisteluun. Erään kerran tällainen vihollisen ylivahva partio häädettiin pakoon kahdella pistoolinlaukauksella!

VARMAN PÄÄLLE

Muuan partiomme palasi Korpjärven suunnalta tammikuun 14. päivänä.

Sieltä kuului kerrassaan kummiä: Viexsinkiä kohti suuntautui Kivijärveltä väkivahva porukka, joka teki tietä ja linnoitti asemia tiensä varten jättäen samalla jälkeensä vahvasti miehitettyjä tukikohtia.

Seuraavana päivänä läksimme yhdessä joukkueenjohtajan ja muutaman miehen kanssa tätä touhua katsomaan. Ja sieltähän ne tulivat! Asetuimme tuliasemiin ja aloimme harventaa porukkaa. Näkyvyys oli hyvä ja ampumaetäisyys sopiva.

Teimme tarkkaa työtä eikä maalien puutetta ollut! Vihollisen käyttäytyminen oli peräti merkillistä: mitään nopeaa liikettä tai muita suojautumistoimenpiteitä ei voinut havaita alueilla, joihin tulemme kohdistui ja joilla silloin tällöin mies kuukahti hankeen. Sitten vihollisenkin kuitenkin alkoi ammuskella ja jopa konetuliasein, mutta emme saaneet selvää, mihin sen tuli suuntautui — ei ainakaan meille päin.

Vänrikki Salo hivuttautui luokseen ja sanoi:

— Tämähän on kamalaa teuras-tusta — ei uskoisi koko touhun olevan tottakaan...

Lopuksi palasimme Viexsinkiin. Vihollinen jatkoi jokseenkin häiriitymättä omia touhujaan ja lähestyi tunti tunnilta majapaikkaamme.

Viidennentoista päivän iltana alkoi tilanne näyttää melko synkeältä. Sitten saimme apuvoimia:

toistakymmentä nuorta suojeluskuntapoikaa, jotka annettiin komentooni. Samalla sain käskyn tehostaa kylän puolustusta.

POJAT OVAT POIKIA

Tutustuin nopeasti poikiin. He olivat noin 17 vuoden ikäisiä, monet kotoisin Soanlahdelta. Johdattelin pojat käskettyihin aseisiin kylän reunaan ja pian olivat nuorukaiset lumipoteroissa. Sijoitin heitä kaksi kuhunkin kuoppaan, jotta ensi koetuksen pojista tuntuisi turvallisemmalta.

Tässä vaiheessa Salo antoi tehtäväkseni varmistusladun hiihtämisen oikealle sivustalle. Karinkoski tulisi siksi aikaa sijaisekseni aseisiin.

En pitänyt tilanteesta: olin juuri sijoittanut täysin kokemattomat ja kouluttamattomat pojat vaikeaan tehtävään ja nyt minun oli poistuttava. Käsky oli kuitenkin selvä ja varmistuslatu tuli vedetyksi.

Palatessani oli jo aamuyö. Salo oli sillä välin vetänyt nuorukaiset asemista lepoon.

Sitten selvisi karmeaa totuus: kaksi poikaa puuttui!

Otin *Simo Happosen* mukaani ja läksimme mahdollisimman nopeas-

ti etsiskelemään poikia. Hiihtelin edellä. Oli melko pimeää. Vahingossa hiihdin poltetun talon raunioon ja katkaisin sukseni. Otin Happoselta suksen ja jatkoin yksin matkaa jättäen Happosen odottelemaan paluutani.

Lähestyin metsän reunaan mahdollisimman äänettömästi. Noin 300 metrin päästä kuului kaivamisesta ja hakkaamisesta johtuvia ääniä: vihollinen teki edelleen pon-tevasti töitä.

Pääsisinkö poikien poterolle saakka? Vieläkö nämä olisivat siellä?

Pääsin huomaamatta metsän reunaan kohtaan, josta erkani polku poikien poterolle. Nousin suksilta, käänsin ne valmiiksi kotiin päin ja lähdin hiipimään poteroa kohti.

Äkkiä alkoi kuulua voimakasta kuorsausta! Siellä pojat vetelivät unta kaikessa rauhassa toisiinsa painautuneena kolmenkymmenen asteen pakkasessa!

TIPALLA OLI!

Olin juuri ojentamassa kättäni herättääkseni pojat kun kuulin liikettä edessä olevalta suolta. Herätys jäi suorittamatta.

Tehostin tähyystä ja kuulos-tusta. Ei epäilystäkään: edessä 60—70 metrin päässä liikkui jokin joukko suoraan kohti.

Edessä oli tiheä kuusirykelmä. Ilmeisesti se sai joukon muuttamaan hiukan suuntaa, jolloin pääsi tarkkailemaan heitä sivulta.

Miehiä oli kolme. Tunnustelijoi-tako? Tuleeko jäljessä muita? Tulevatko kohti? Heräävätkö pojat kesken kaiken, miten kokemattomat unenpöpperöiset nuorukaiset reagoivat tilanteeseen?

Vihollinen suuntautui meistä valsempaan olevaa tyhjää poteroa kohti. Matkaa oli enää 30 metriä. Miehet keskustelivat hiljaisella äänellä.

Nostin varovasti viritetyn aseeni. Tuon puun kohdalle kun tulette, on minun pakko ampua — muuten meidän käy kalpaten. Ehkä ehtisin ainakin pelästyttää porukan pois ja saisin pojat mukaani...

Partio lähti jälleen liikkeelle. Se kaartoi nyt yhä enemmän vasemmalle ja etääntyi vähitellen.

Tilanne oli ohi.

Herättelin pojat kuiskaten. Suuremmitta vaikeuksista pääsimme majapaikkaan. □

RATSUVÄKIPRIKAATI oli talvella 1942 rantavarmistuksessa Äänisen Suurniemellä.

Tammi-helmikuun vaiheilla sain illansuussa käskyn saapua eskadroonan päällikön ratsumestari *Lars Wreden* puhutteleen.

Käskey oli rämäkkä: oli vain muutama tunti aikaa valmistautua öiseen partiomatkaan yli Äänisen – hiihtoratsain.

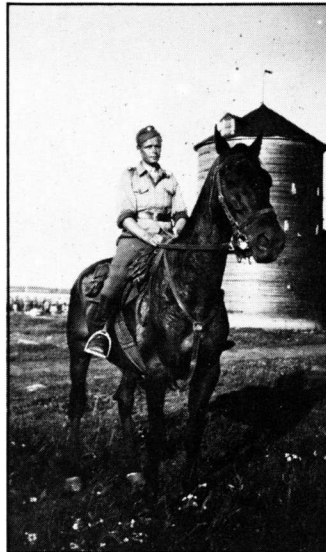
Piti kiirettä. Oli valmistettava aseet toimintakuntoon ja tarkistettava hevosten hiihtoratsastusvarusteet. Kello 20.00 piti jo olla valmiina matkaan Äänisen rantavallilla.

Muuta ei tässä vaiheessa kerrottukaan.

HARVINAINEN TEHTÄVÄ

Rantapöheikössä asia alkoi selvitä. Oli muitakin lähtijöitä, muun muassa tykki vetohevosineen ja pioneerivänrikki miehineen ja vehkeineen. Itse toimin 3./URR:n II Joukkueen johtajana.

Rannalla sain tarkan käskyn. Tehtäväni oli suojata tykkiä, joka vietäisiin yli Äänisen ulappan Pigmatkan kylän rantaan. Siellä se tuhoaisi suora-ammun-

Kirjoittaja olympiaratsu Pallaksen satulassa

nalla bunkkereita, varastoja ja majapaikkoja. Minun tehtäväni oli suojata tykkiä ja sen miehistöä. Pioneerit räjäyttäisivät ammunnan jäljet näkymättömiin.

Äänisen leveys oli tällä kohdalla 17 kilometriä. Oli pidettävä kiirettä, että takaisinkin ehdittäisiin ennen aamua.

Ryhmitin osaston siten, että puolet joukkueesta tuli tykin kummallekin puolelle. Varmistukset asetettiin joka suuntaan. Sitten vain matkaan!

Marssi sujui vaikeuksista. Puolen yön maissa saavuimme kylän rantaan. Matkaa lienee ollut parisensataa metriä, sillä pimeässäkin rakennukset ja bunkkerit erottuivat selvästi.

Tykkiryhmä meni asemaan. Valmistelut ammunnan aloittamiseksi alkoivat. Järjestin joukkueeni puoliympyrään suojaamaan tykkiä.

Pian kylässä rytyisi ja paukui. Tykkimiehet mättivät kranaatteja putkeen sen kun ehtivät. Ammunta päättyi yhtä äkisti kuin oli alkanutkin.

Pioneerien piti vänrikkinsä johdolla räjäyttää ampumapaikka taivaan tuuliin. Vihollinen piti jättää epätietoiseksi, mistä oikein oli ollut kyse. Jotenkin se homma meni kuitenkin pieleen ja jäi tekemättä – liekö kiireinen lähtö hermostuttanut pioneerit.

Ammunnan päätyttyä oli nimittäin toimittava rivakasti. Aikaa ei ollut hukattavissa – tykkivaljakko vain kuntoon ja matkaan! Vihollisesta ei kuulunut mitään.

Paluumatka sujui hyvin vihollisen häiritsemättä.

Palattuumme kuulimme, että miinoituksen jättäminen vihollisen tutkittavaksi olikin paha vir-

he – uudet jäämiinat olivat nimittäin salaisia. Arvelimme kuitenkin, etteivät vanjat niitä löytäisi, koska ne oli huolellisesti naamioitu jään alle.

UUSI RETKI

Parin päivän kuluttua tuli uusi käsky päällikön puheille. Herra oli nyt pahalla päällä:

– Se hiton vänrikki jätti ne miinat räjäyttämättä! Tiedät-hän sinä, että ne ovat salaisia. Ne on käytävä räjäyttämässä sieltä pois!

Siinä sitä oltiin! Sama uudelleen!

Tällä kertaa sain mukaani vain vänrikin ja yhden ryhmän. Valmistelut eivät vieneet kauan ja pian olimme taas rannassa ja jäällä. Matka sujui hiihtoratsain nopeasti ja mukavasti.

Mielessä pyöri koko ajan päällikön käskyn viimeinen lause:

– Muista, että ne miinat on nyt tuhottava – olipa hinta mikä tahansa!

Se oli kovaa tekstiä. Ymmärsin, että vihollinen oli hälytetty ja ärsytetty ja olisi nyt ilmeisesti varuillaan – vastassa saattaisi olla bunkkerien keskitetty tuli, pirulliset jääkelkat ja vaikka mi-

Uudet miinat olivat sotavuosina erittäin salaista materiaalia. Niitä ei saanut jättää vihollisen tutkittaviksi. Epäonnistuneen räjäytystyön jäljet oli korjattava. Mutta uusi retki samaan paikkaan oli entistä vaarallisempi. Vihollinen oli nyt varuillaan.

Äänisen ulappaa Tulvojan edustalla, missä venäläisten evakuoitilaivasto tarttui jäihin

JÄLJET JÄIVÄT

Siitä se alkaa matkanteko

tä. Nyt ei ehkä selvittäisikään yhtä helpolla kuin edellisellä retkellämme . . .

Matka taittui kuitenkin hyvin. Suunnistus osui jälleen nappiin ja ranta alkoi hämmöttää puolen yön maissa. Miinavarasto löytyi pienen etsiskelyn jälkeen ja vänrikki pääsi parantelemaan työtään.

Järjestin suojauksen, tällä kertaa aivan rannan tuntumaan. Oli tärkeää, että miinat saataisiin varmasti tuhotuksi – työrauha oli taattava.

Yö oli pimeä. Olin erehtynyt ratsastamaan liian lähelle rantaa, aivan valtaisan bunkkerin eteen. Tunsin sen hyvin entuudestaan – olin jopa ollut siellä sisälläkin edellisen joulukuun 9. päivänä, jolloin iskimme kylään koko eskadroonan voimin. Silloin bunkkeri vallattiin taistelun.

Oliko se nyt miehitetty?

Bunkkeri oli uhkaavan näköinen. Se oli rakennettu kuusikulmaiseksi ja ampuma-aukkoja oli viisi. Kaikilla aukoilla oli kiinteät konekiväärjalustat.

Uudenmaan Rakuunarykmentin 3.Eskadroonan II Joukkue, joka osallistui kerrotulle partiomatalle

Mustat aukot tuijottivat minua vastaan. Onko siellä vihollinen konekiväärinsä takana vain odottamassa sopivaa hetkeä . . . ?

Maissa ei näkynyt mitään liikettä. Hevoseni Pallas kyllä aisti jotakin, sillä sen korvat liikuivat levottomasti ja pää kääntyi talojen suuntaan.

Jännitys kasvoi. Tuntui olevan vain ajan kysymys milloin rävähtää.

Aika kului hitaasti. Eikö se vänrikki taaskaan saisi hommaansa hoidetuksi . . . ? Kumpi ehtisi ensin?

Sitten – valtava räjähdys jäältä. Jäätä ja vettä lensi ilmaan tonneittain. Siinä menivät niin miinat kuin jäljetkin taivaan tuuliin.

Nyt vain nopeasti etukäteen määrätyle kokoontumispaikalle! Hevosetkin tuntuivat ymmärtävän, että nyt oli kiire, ja kotimatka sujui ennätysvauhdilla.

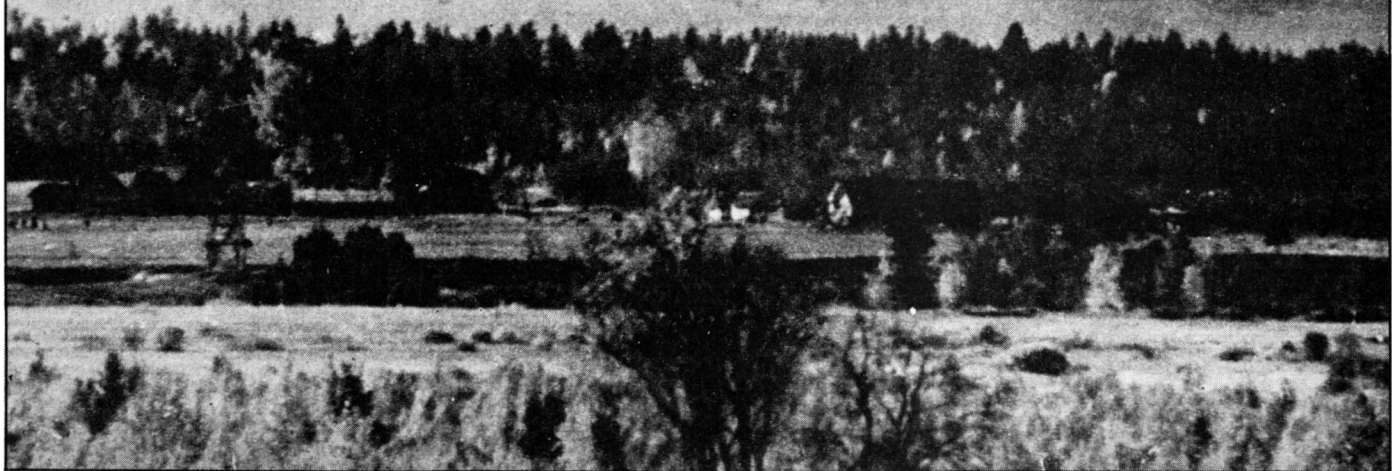
Tähystys totesi kolmen jääkelkan saapuvan räjäytyspaikalle, jota ne jäivät tutkimaan. Ne eivät kuitenkaan lähteneet peräämme – tiesivät jo, että tykistöemme oli vastarannalla tarkkana. □

PEITTÄMÄTTÄ

ANTTI KESKISAARI

Saksalaisten pommit putoavat Kronstadtin. Vahva linnoitus pitää kuitenkin puolensa eikä sen järeiden kanuunoiden ääni vaikene

Ihmeitä Terijoella talvella 1942

HEIMO RAUTAVA

Rantavarmistus jäätyneen Suomenlahden äärellä Kronstadtin mahtavien putkien alla oli erikoislaatuista puuhaa. Partiot ottivat toisistaan mittaa jäälakeudella. Mutta joskus tuli jään yli vieraitakin.

Terijoki oli syksyllä vallattu talo talolta. Osa rakennuksista jäi pystyyn

OLI UUDENVUODEN aat-
toilta. Vuosi 1941 oli vaihtu-
massa ja hyökkäysvaihe Karja-
lan kannaksella päättyne.

Konekiväärikomppanian
vahvistettuna 45 mm pst-tykki-
joukkueella oli miehittänyt Suo-
menlahden rantaa Terijoan koh-
dalta.

Olin kutsunut joukkueenjoh-
tajat iltaa viettämään komento-
paikalle, joka sijaitsi erään oma-
kotitalon yläkerrassa.

Leppoisan tunnelman katkai-
si äkkiä valtava räjähdys. Ikku-
nat lensivät sirpaleina ympäril-
lämme. Kenttäpuhelin liiteli il-
massa ja päättyi ikkunasta pihal-
le.

Valtavat sirpaleet repivät ta-
lon hajalle. Vain vaivoin selvi-
simme yläkerrasta vääntyneitä
portaita pitkin alakertaan. Kuit-
tenkaan kukaan talossa olijosta
ei edes haavoittunut.

KRONSTADT AMPUU

Retusaaren raskaat 12-tuumai-
set muistuttivat terijokelaisia
kuolevaisuudesta. Pihaamme oli
osunut yksi raskas kranaatti.
Jatkuva tulitus pyyhki rantavii-
vaa.

Asemat miehittiin. Itse kii-
rehdin pesäkkeelle, josta jäämi-
nakentän voi tarpeen vaatiessa
räjäyttää. Meren jäähän oli
asennettuna kahteen riviin arsa-
kentät, jotka sähkösytytyksellä
voitiin laukaista asemista.

Seisoimme konekivääripesä-
kkeessä ja tuijotimme säkkipi-
meälle merelle. Sieltä kaukaa
välähtelivät patterien Shantzin
ja Krasnoarmeiskin 12-tuumai-
sten putkivalot.

Äkkiä koimme omituisen
tunnelman.

Kirkas valoilmio ilmestyi
jälle. Siinä oli tulossa monen-
laista sotakalustoa: hyökkäys-
vaunuja, tykkejä, miehiä. Sa-
massa koko pesäke heilahteli ja
maa vapisi.

Hetkeen ei tajunnut tapahtu-
maa. Mutta sitten välähti ajatus
kirkkaaksi: raskas ammus oli
osunut lähes kilometrin pitui-
seen arsakenttään ja räjäyttänyt
sen. Räjähdysten nostattamat
jäälohkareet muotoili mielikuvit-
tus hyökkäysosastoksi.

Toistasataa raskasta kranaat-
tia sai Terijoki osakseen tuona
uudenvuodenyönä. Tappioita

Kirjoittaja komentoryhmineen Terijoella talvella 1942

joukoille ei tullut. Joku talo tu-
houtui.

JÄÄLLÄ ON LIKETTÄ

Eräänä aamuna soitti päivätä-
hystyspaikka, että jäällä näkyi
jotakin liikettä.

Lähdin heti pesäkkeelle. Po-
jat kertoivat, että ahtojäävyö-
hykkeessä näkyi merkillistä lii-
kettä.

Tarkensin kiikarin noin 4–5
km päässä olevaan jäämuodos-
tumaan. Kotvan tähtystyksen
jälkeen ilmestyi jäätelin päälle
tumma täplä. Se liikkui sivut-
tain. Sen täytyi olla mies!

Käskin jatkaa tähtystystä ja
merkitsemään havaintokirjaan
mitä telikossa tapahtuisi.

Nopeasti otin yhteyden patal-
joonaan. Esitin arveluni, että
jäällä olisi vihollisen partio. Pyy-
sin lupaa lähettää oman partion
liikkeelle.

Ei se niin yksinkertaista ollut-
kaan. Pataljoonan oli otettava
yhteys Rannikkoprikaatiin ja
saatava sieltä lupa.

Olin esittänyt pataljoonalle,
että itse johtaisin partiota. Kot-
van kuluttua tuli Rannikkopri-
kaatin esikunnasta käsky lähet-
tää kahden ryhmän vahvuinen
partio jäälle, mutta itse en saa-
nut lähteä partiota vetämään,
vaan tehtävään tuli määrätä jo-
ku sopivaksi katsomani upseeri.

Tämä upseeri oli vänrikki
Tuure Luomajoki, hyvä hiihtäjä
ja ampuja. Aseistukseksi mää-

räsin pikakiväärin kummallekin
ryhmälle ja pystykorvat, sillä
jäällä ampumaetäisyydet olisi-
vat liian pitkät konepistooleille.
Olimme hyökkäysvaiheen aika-
na hamstranneet komppanialle
monenlaista aseistusta, pienois-
heitintä myöten. Silloin tällöin
tarvittiin muitakin pyssyjä kuin
konekiväärejä Maxim 09.

Vielä sovimme Luomajoen
kanssa, että hän jakaisi osaston
kahtia lähestymisvaiheessa.
Ryhmät ketjussa harvoin välein
lähestyisivät ahtautumaa ja si-
vustat koettaisivat päästä aht-
tautuman Kronstadin puolelle.
Vielä korostin moottorikelkka-
tähtystystä, ettei yllätystä pääsisi
tapahtumaan.

PARTIO ISKEE

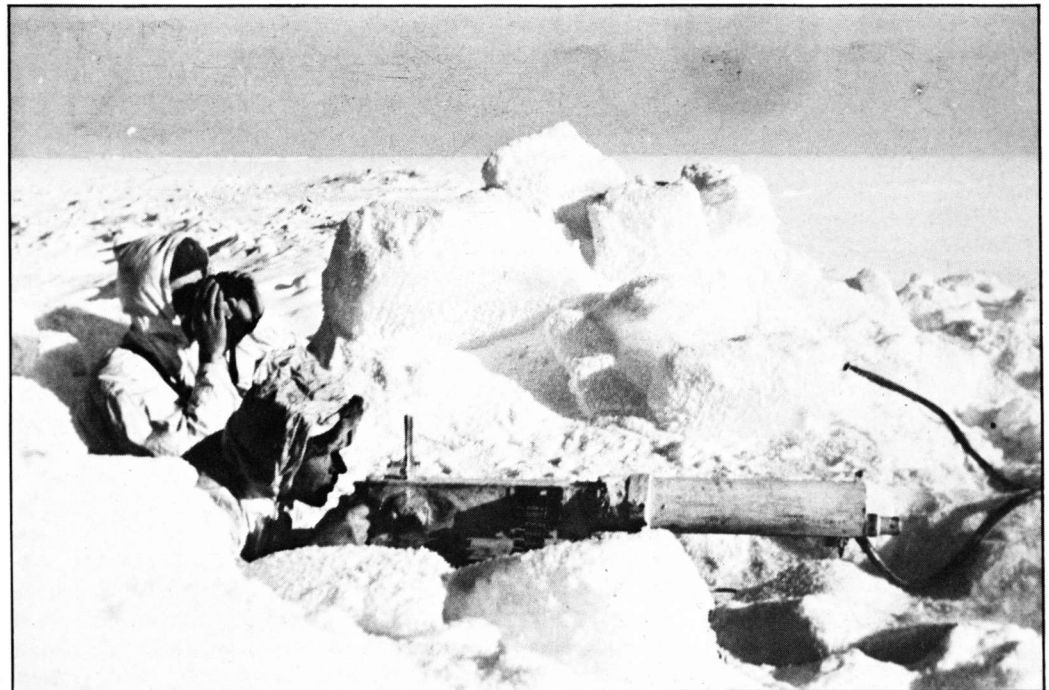
Niin alkoi jono edetä meren jää-
tä. Reippaasti pojat hiihtivät.

Ei enää näkynyt liikettä jää-
teleillä.

Jo jakautui hiihtävä jono kah-
tia, levittäytyi harvaan ketjuun.

Ensimmäiset vaimeat lau-
kaukset kantautuivat rantavii-
valle. Pieninä pisteinä näkyivät
hiihtäjät jäälakeudella. Kiikari-
la voi seurata kuinka hiihtäjä
heittäytyi makuuasentoon ja
ampui ja jatkoi taas hiihtämis-
tä.

Lääkintäelin ahkioineen oli
seurannut jäljempänä partiota.
Kaikesta päättäen sitä ei vielä
ollut tarvittu. →

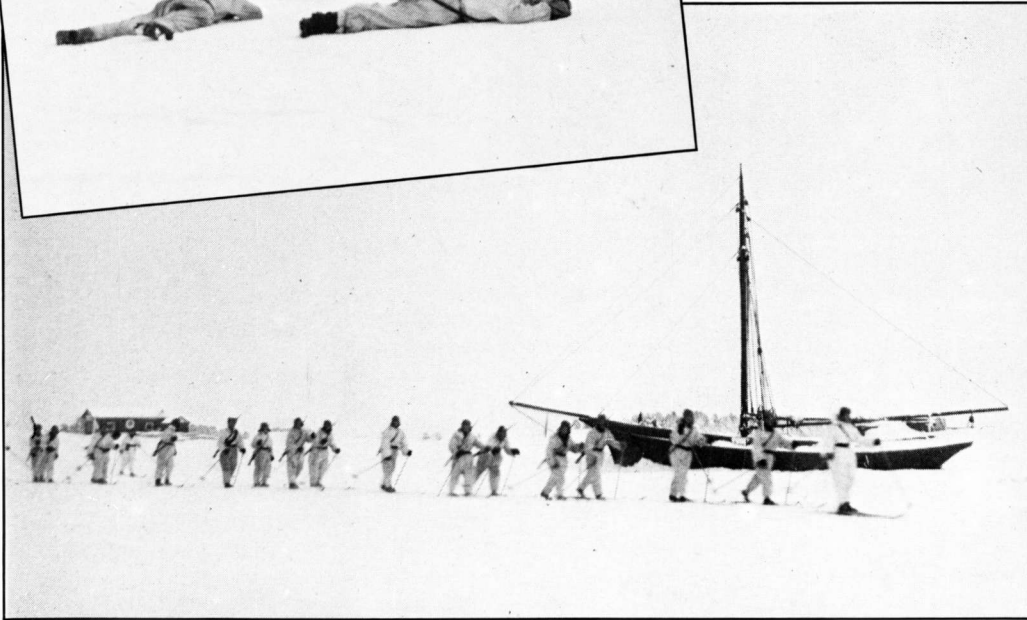
"Nyt siellä on jotain!"

SA-kuva

Kosketus viholliseen on saatu
SA-kuva

Partio liikkeelle!

...talvella 1942

Sivustat partiostamme etenivät, keskusta pysyi paikoillaan ja tulitti.

Talvinen päivä alkoi hämärtyä. Yhä vaikeampi oli seurata partion toimintaa.

Mutta sieltähän pojat jo hiihtivätkin maihin päin! Hidasta oli tulo menovauhtiin verrattuna. Rantaviivalla Luomajoki ilmoitti:

– Vihollisen 12-miehinen partio tuhottu, yksi vihollisotilas pääsi vetäytymään Kronstadtin suuntaan. Ei omia tappioita.

Hyvä suoritus! Sopivasti tuli everstiluutnantti *Sotisaari* kuulemaan partion toiminnan.

Vihollispartion aseistuksena oli ollut sideharsolla valkoiseksi verhotut konepistoolit. Partiomme pystyi avaamaan tulen pikakivääreillä ja kivääreillä jo varsin kaukaa, konepistoolitulen ollessa vielä tehotonta. Olivat valinneet aseet väärin.

Vihollispartio oli tuotu moottorikelkoilla Kronstadtista yön aikana. Se olisi seuraavana yönä

jatkanut rantaviivan tiedustelua.

Partiotoiminta vilkastui talven mittaan. Joku vihollispartio pääsi aivan rannan tuntumaan esteille saakka, josta se tulella karkotettiin.

NAISVIERAS

Varhaisena aamuhetkenä soi taas puhelin. Vartiopaikka ilmoitti:

– Kronstadtista tullut nainen.

Pidätimme hänet esteeltä. Annoin kiireisen käskyn tuoda tyttö komentopaikalle. Venäjänkielen taitava sotamies *Reittu* kutsuttiin tulkiksi.

Vartiopaikan pojat toivatkin jo vankinsa hiukan naureskellen. Ensimmäinen kysymykseni kehnosti puetulle, nuorehkolle naiselle oli:

– Miten suomalaiset sotilait olivat kohdelleet teitä?

– Hyvin!

Nainen kertoi lähteneensä Kronstadtista nälänhädän ja muun kurjuuden ajamana. Hä-

nen miehensä oli kaatunut.

Lyhyt tarinointi päättyi korvikkeen ja näkkileivän tarjoiluun.

Olin jo ilmoittanut vangista pataljoonaan ja niin nainen hävisi meidän näköpiiristämme.

Ihmettelin, miten hyvin hoidetut kädet naisella oli. Ne eivät sopineet ollenkaan hänen vaatetukseensa. Asiassa oli jotakin hämärää . . .

Ehkä kuukausi oli kulunut näistä tapahtumista, kun komppaniaan tuli tiedote tästä naisvangista: Hänet oli todettu upseeriksi, joka oli lähetetty suomalaisille vankileireille mielialaa ja voitontahtoa kohentamaan vankien keskuudessa!

Rannikkovarmistusvaihe kohdaltamme päättyi keväällä ja komppania siirtyi Rajajoen Rautatielohkolle parhaan kevätulvan aikana. Taisteluhaudat ja korsun lattiat lainehtivat vedestä ja liejusta. Rautatielohko tulikin vuosien mittaan erittäin tutuksi komppanialle. □

**Vuoden 1978
tammi- ja
helmikuun
numeroissa kertoi
I/JR 10:n mies
Niilo Janarmo
tunnetusta
Majewskin retkestä
Muurmannin
radalle
tammikuussa 1942.
Tässä muistelee
samaa kovaa retkeä
toisen mukana
olleen pataljoonan,
Rajajääkäri-
pataljoona 6:n
soturi.**

PALVELIN jatkosodassa Rajajääkäripataljoona 6:n 3.Kompaniassa. Oli hyökätä punnerrettu ja päädytty Rukajärven maisemiin.

Seurasi korsujen tekovaihe. Pohjalaispoika kirosi, Viljo manasi ja Sulo oli muuten vain pahalla tuulella joka aamu montun kaivuun lähettäessä, mutta Reino vain myhäili.

Tätä vaihetta ei kestänyt kauan, sillä joku viisas oli suunnitellut meille melkoisen reippailulenkkin.

PITKÄLLE MATKALLE

Edellinen päivä oli ollut leuto lumiräntäsateteinen, mutta jo aamuyön tunteina, jolloin lämmittelimme roskienpolttonuotioilla, kuun sirppi oli ottanut paikkansa ja tähtiperhe vaikuteli lähtöä odottaville. Viimeisetkin pataljoonan yksiköt olivat saaneet vaihdon linjasta, joten *Muroleen Matin* muruset olivat kaikki hänen käskettävinään aina hevostiesmiestä *Vihori Blome-rukseen* ja hänen ajokkiinsa tamma Veeraan asti.

Majewskin partio

EMIL LAPPALAINEN

Heimo Matti Olavi Murole,
Rajajääkäripataljoona 6:n
komentaja

Lähdettiin liikkeelle. Porukat kokoontuivat kovaa retkeä varten, jota valmisteltiin kolme vuorokautta.

Tässä vaiheessa joukkomme käsitti kaksi täyttä pataljoonaa. Melkoinen partio!

Joukkoa komensi tunnettu persoonallisuus, majuri *A. Majewski*. Hänen omaa pataljoonansa komensi sijaisena majuri *Laisto*.

Lähdettiin hiihtämään, Lais-ton pataljoona keulassa, me toisessa portaassa. Edettiin äänettömästi käskyjen mukaan.

Kaikkina niinä neljänä vuorokautena, jonka etenemisemme kesti siihen paikkaan, johon jätimme kaiken huoltomme, emme ampuneet laukaustakaan. Vain kerran ylitimme melko tuoreen vahvahkon suksenladun, muttei sekään tuottanut meille mitään harmeja.

Kahden pienen järven kannakselle runsaan päivän marssin päähän Uikujärvestä länteen, ennakolta suunniteltuun paikkaan, jätimme kaiken kuormaston.

Kasapanokset, kaikenlaiset muut räjähdysaineet ja työkalut ahkioihin ja pyöreäpäiset vetäjinä alkoi viimeinen vaellus!

Kuormat olivat tosi raskaat! Vedimme niitä silmät tapilla huppuroiden syvässä lumessa vaarojen rinteitä ylös ja alas. Oma rankka henkilökohtainen varustus – kymmeniä kiloja! – lisäsi ratkaisevasti rasitusta. Hoitamattoman korpimaan myrskyn kaatamat puut panivat kärsivällisyyden monta kertaa kovalle koetukselle.

Se päivä vielä vedettiin yhteistä suuntaa. Illan hämärtyessä tapahtui jakautuminen: me käännymme pohjoiseen ja Lais-

ton johtamat majewskilaiset etelään, kohti Sekehen asemaa.

MYÖHÄSTYTTIIN JUNILTA

Pentti yritti vielä tässä vaiheessa hyrällä jotakin laulun päätäkää, mutta huomasi itsekin pian ajan ja paikan sopimattomiksi.

Pienen järven takaa vilkkui valoja. Siellä oli vihollinen, taistelu oli edessä.

Äkkiä kajahti jostakin yksinäinen kiväärinlaukaus. Se pani pumpun läpättämään varovaisen hiipimisen ja hiljaisuuden keskellä.

– Vahingonlaukaus, kiersi sana miehestä toiseen ketjussa. Se vähän rauhoitti.

Kierrämme järven ja olemme enää runsaan kiväärin kantomatkan päässä radasta, kun eteläisestä suunnasta alkaa kuulua lähestyvän junan ääniä – puuskutusta ja änekkästä kolinaa. Vain hetki ja pimeydestä ilmestyy kaksi erittäin heikosti valaisevaa valopistettä.

– Juna!

– Siinä se nyt menee emmekä ehdi millään kyytiin, huokai-

si Aarne, kuin olisi ensimmäisen kerran junan nähnyt.

Totta tosiaan! Siinä se mennä kolisteli pitkä tyhjiä tavaravau-nujen jono veturin perässä. Tietenkin se meni hakemaan sata-masta Setä-Samulin sinne toimittamia sotatarvikkeita. Kova kiire näytti olevankin.

Molemmat tapaukset yhdessä saivat veren kiertämään nopeammin ja sydämen jyskyttämään. Jännitys kohosi monenteen potenssiin, sillä olimmehan saavuttamassa tavoitteemme, jonka takia olimme taivaltaneet tuon takanamme olevan raskaan taipaleen. Edessämme oli Muurmannin rata, jota moni poika ei ole nähnyt ikipäivinä eikä tule näkemäänkään.

Väsymyksen tuntui häviävän sen tien.

– Pulinat pois ja mars matkaan! oli joukkueenjohtajan vänrikki *Pettersenin* ainoa tilanteeseen kuuluva komento.

Se tulikin arvokkaalla rintaäänellä. Eihän näkyvissä ollut mitään vaaraa. Vasemmalla oleva joukkue tuntui heikoista äänistä päätellen olevan myöskin etenemässä.

Ratapenkka oli sillä kohtaa

...partio

korkea ja luiska ihmeen jyrkkä. Sen päälle pääseminen tuotti kuormatuille kameleille melkoisia vaikeuksia. Sukset jalassa se ei onnistunut alkuunkaan.

Ratakiskot olivat jyrkää kaaliiperia. Pitkälti näkyi suora molempiin suuntiin, jonne kiskojen kimallus häipyi mustaan yöhön.

TUHOAMIS- TEHTÄVÄ

Oli puoliyö.

Toisella puolen rataa avautui aava Uikujärven selkä, jonka pohjoinen rantapuseikko alkoi kaartua samalta korkeudelta.

Varmistus siihen suuntaan, heikko partio etelään ja toiset määrättyyn tuhoamistehtäväänsä!

Paukku toisensa jälkeen kiskoliitoksissa teki terää. Puhelinpylväeseen kiinnitetty kasapanos hajotti sen kuin riepunukan. Yläosa jäi vain harmiksemme kiikkumaan ulottumattoman korkealle hyvinkin monilukuisien sormenvahvuisten kaapelien varaan. Vasta useamman pylvään räjäyttämisen jälkeen pääsimme lankoihin käsiksi. Kupari katkesi vaivoin tavallisten lankasaksien leukojen välissä antaen oman osuutensa öiseen konserttiin.

Lähetetty partio palasi tyhjin toimin takaisin – eivät olleet saaneet yhteyttä omiin eikä kosketusta viholliseen.

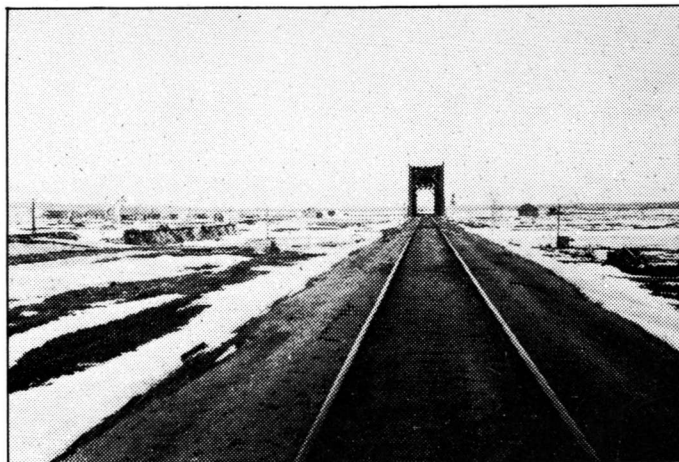
Lisääntyvät tulipalojen loimut kertoivat joukkojemme käyneen tehtävänsä käsiksi.

Saan uuden partiokäskyn kapteeni *Setälältä*: tehtäväni on edetä radan suunnassa, kunnes tapaan ”paikkakuntalaisia”.

– Selvä on herra kapteeni!

Etenemme harvassa jonossa kaikki mahdollisuudet huomioiden. Runsaslukuisia kiskokasvoja oli radan varrella tuhkatieheässä mahdollisen ratarikon varalla. Ne eivät olleetkaan käyntimme jälkeen turhan takia siihen tuotuja.

Palavien talojen loimut valaisivat yhä selvemmin tienoon. Käytämme syntyneitä varjoja

Kärki lähestyy tavoitetta ja jännitys kohoaa

Muurmannin rata halkoo komeasti Karjalan ja Kuolan erämaita

Varmistus paikalleen ja ►
toimeen

Kylä palaa sissien jäljiltä

hyväksemme – ettei meitä huomattaisi. Paenneiden jälkiä näkyy lumessa, mutta emme mekään tapaa yhtään elävää sissilua.

Hiivimme hyvän näköyhteyden päähän lähimmästä palavasta rakennuksesta, joka iloisesti räiskyen lennättää liekkejä ja kipinöitä kohti sysimustaa taivasta. Katselemme piiloitamme kotvan edessämme näkyvää murhenäytelmää.

Minkäänlaista liikettä ei näy. Vierailijatkin olivat jo kauempana tekemässä uusia kolttoisiaan. Vain jäljet näkyivät.

Ilmaan nousseet hävittäjät tekevät huimia kaaroksia palavien talojen yllä. Nekin voivat vain todeta tapahtuneen.

Palattuamme olikin annetut tehtävät saatettu jokseenkin

päätökseen. Vielä joitakin räjäytyksiä kuului kauempaa ja kiskojen kappaleet lensivät vonkuen ilmassa.

KÄYTIIN KYLÄSSÄ

Tilanne oli täysin hallussamme, voitiin jopa syyttää korvikenuotioitakin. Miesten keskuuteen oli levinnyt tuotapikaa tieto, että pohjoispuolella oleva joukkueemme on mennyt pienen matkan päässä olevaan radanvartijan asuntoon keittämään tsakkojaan. Ei kestänyt montakaan hetkeä, kun he saivat meidät joukkoonsa.

Kaksi huonetta käsittävä mökki oli pian ukkoja niin täynnä, että seinät pullistelivat. Tuli loimusi jo hellassa ja vesipakkeja oli sen päällä täynnä. Talon naiset kantoivat lisää vettä entisen loppussa.

Asukkeja oli talossa kolme täysi-ikäistä miestä, jotka poikien hiukan ankarien koputusten säikyttäminä olivat lymyneet sänkyjen alle, kolme tai neljä naista ja lapsia aina vauvaiässä oleviin asti. Vanha heilurikello näytti seinällä meidän ajastamme tunnin edellä olevaa aikaa.

Mökin nurkalla vartiossa ollut mies oli kaatunut vartiopalkalleen radanvarteen alkaessaan ammuskella pistoolillaan. Siitä johtuen naisten mielialat olivat nyt murheelliset. Sitävastoin miehet eivät näyttäneet yhdestä kaverista murhetta kantavan, vaan olivat hilpeitä poikia. Lienevät kuuluneet rautatieläisiin, koska nuoresta iästään huolimatta eivät olleet rintamalla.

Sanailu oli niiden tuntien aikana, jonka vierailimme heidän kodissaan, erittäin vivahderikas-

ta. Talonväki, joka lienee ollut heimokansaamme, todennäköisesti ymmärsi meidän puheemme. Tämä kävi ilmi, kun *Strömberg* tarjosi erälle Oskarin kokeiselle pojalle vanikkaa ja tokaisi:

– Syöhän poika älä murjota!

– Enkä syö! sano poika selvällä suomen kielellä.

Enempiä verbaalisia ilmaisuja emme heistä saaneet irti, mutta ilmeistä voimme päätellä heidän ymmärtäneen puheemme.

– Näkemiin, näkemiin! morjestin kädestä pitäen talon emäntää lähtiessämme. – Kun käynte meillä päin, poiketkahan talossa – kun tässä kerran tutuksi tultiin.

Emäntä ei sanonut mitään, mutta hymyili ystävällisesti. Muutkin pojat hyvästelivät siten isäntäväen yhtä kohteliaasti. Kaikki talossa olleet tulivat portaille vilkuttamaan lähtiessämme jatkamaan matkaa.

KOVA KOTIMATKA

Paluumatkalle lähdimme päivänkoitossa. Taivas oli aivan kirkas ja pakkaslukemat ankarat.

Ensimmäisten miesten lähtiessä aukaisemaan latua yli aukeaman asteli samanaikaisesti useita kymmeniä miehiä käsittävä miesjoukko – roimasti vahvistettu topparoiikka – pohjoisesta suunnasta pitkin rataa todennäköisesti pistämään sitä jälleen kuntoon. Radan ei sopinut olla pitempään ajokielossa, sillä sitä pitkin oli kuljettava huollon myöskin Pietarin rintamalla oleville joukoille, jotka niihin aikoihin olivat melkoisessa pinteessä.

Miesjoukko ei näyttänyt olevan ollenkaan aseistettu, joten pienen neuvonpidon jälkeen katsoimme parhaaksi, ettemme heidän suhteensa käy enempiin toimiin. Paluu oli nyt kaikkein tärkein.

Topparoiikka pysähtyi meidät nähtyään alkaen kovasti pälpätän viittoilla meihin päin. Me läksimme hiihtämään länteen ja ukot ryhtyivät kai korjaamaan rataa.

Emme päässeet pitkälle, kun erittäin suuresti vilkastunut lentotoiminta alkoi pahoin häiritä liikkeitämme. Missä suinkin jo-

takin epäilyttävää huomasivat ruuttasivat lentäjät konekivääreillään yhtä mittaa ja kaatoivat niskaamme pommilastin toisensa jälkeen. Leikimme usein kistaa ja hiirtä suurten mäntyjen ympärillä luotisuuhkujen ropistessa kuin jyvät kylvömiehen kourasta.

Ensimmäinen etappimme oli matkan varrella jättämämme kolonna. Sinne saavuimme illan jo hämärtyessä. Saimme lämmintä ruokaa ja jopa hetken levätä menomatalla pystyttämässämme teltoissa.

Heti puolen yön jälkeen läksimme taas liikkeelle, sillä pimeä aika oli käytettävä mahdollisimman tarkkaan hyväksi. Matka sujui pimeästä yöstä huolimatta hyvin, sillä hiihtelimme entisiä latuja.

Seuraava päivä oli pilvipoutainen, mikä suuresti rajoitti takaa-ajajiemme lentotoimintaa.

Seuraava yö oli kuuton ja säkkipimeä. Vieläkään emme saaneet levätä, vaan matkaa oli jatkettava lyhyen tauon jälkeen.

Ladut kiertelivät nyt sakeissa metsissä ja liikkuminen oli mahdollista melkein vain käsikopelolla. Pakollisten taukojen aikana joku tuupertui jo suksilleen lumeen ja ilmoitti jäävänsä siihen – voimat olivat lopussa. Väsyneen virvoitteluun kului usein aika tavalla aikaa – lopuksi sentään sankari aina piristyi sen verran että suostui vielä yrittämään matkan jatkamista. Pahimmin sammuneet oli toimitettava haavoittuneita ja paleltuneita kuljettaviin ajoneuvoihin.

Loputtomalta tuntuvan taitavuuden jälkeen päästiin ”omalle puolelle”. Silloin oli yö jälleen kerran vaihtunut päiväksi.

Kun jäiset havut oli saatu joten kuten telttaan ja tuli kamiinaan veti joka ukko manttelin korvilleen ja sammui puoliällyttömänä tajuttomuuteen verrattavaan uneen. Puolen päivän aikaan heräsimme jääkylmässä teltassa – kipinäykkökin oli urvahtanut kamiinan lämmössä. Tukka oli jäänyt kiinni havihin.

Joku kuunteli komentopaikalla radiota. Päämajan tilannekatsaus kertoi, että ”Rukajärven suunnalla on ollut vain partiotointia”. □

EINO KARPPINEN

Miinoitimme SYVÄRIÄ

Pioneereilla riitti puuhaa. Etenemisvaiheen aikana oli purettu miinoitteita ja esteitä, asemasodan vuosina niitä rakennettiin omien asemien eteen.

Jalkaväen pioneerit toimivat lisäksi linjojen välissä tiedustelu- ja vanginsieppauspartioissa.

PIONEERIPATALJOONA
21 kuului 5.Divisioonaan eli niisanottuun Ilves-Divisioonaan, jonka komentajaksi tuli vuonna 1942 kenraalimajuri *K. A. Tapola*. I/JR 44 oli puolustusasemassa Syvärin-Onega-joen rannalla, ja 2.Pioneerikomppania soti asemasotaansa sen puolustuskaistalla.

Komppanialla riitti linjahommia. Sen joukkueet olivat vuorotellen etulinjatehtävissä eivätkä hommat loppuneet koskaan kesken.

Komppanianpäällikkönä oli reserviluutnantti *Kokkola*. Al-

kukesästä 1942 tuli hänen tilalleen nuori aktiiviupseeri luutnantti *Luoma*. Joukkueenjohtajina toimivat luutnantti *Syvähuoko*, vänrikki *Lahti*, *Langinkoski* ja *Vahanan* sekä upseerikokelas *Saarinen*. Näistä Langinkoski oli komppaniassa jatkosodan alusta sen loppuun saakka.

Kun komppanian aliupseeri ja miehistöaines oli henkisesti normaalia, annettiin upseereille tietysti korkonimet: Kokkola kutsuttiin Karmaksi, Luomaa Tytöksi ja Syvähuokoa Syvä-Jopeksi. Langinkoski sai nimen

Letku ja Vahanan Narisija. Saarina, vaikka oli jo ikämies, sai nimen Poju.

Kokkola oli helsinkiläinen yksityisetsivä, Luoma pikkutarkka upseeri ja tulieluinen uudistusintoilija, Syvähuoko syvämietteinen elämänarvojen luotaja. Langinkoski oli rentokäytöksinen vempula. Nuori Vahanan kypsi ja korkonimi Narisija unohdettiin kokonaan.

UUDET TUULET

Kun Luoma tuli komppanianpäälliköksi, alkoivat yksikössä puhaltaa uudet tuulet. Pian

osattiin seistä asenossa, sanoa ”Herra Luutnantti” ja tervehtiä sotilaallisesti.

Joukkueet hajotettiin ja nuorista miehistä muodostettiin uusi III Joukkue.

Luoma määräsi III Joukkueen etulinjan tehtäviin, I ja II Joukkue jäivät hikoilemaan tienteko- ja muihin lapiohommiin.

Pirkinittiin, aivan etulinjan tuntumaan rakennettiin kaksi puolijoukkueen korsua, joissa III Joukkue asui asemasotavaiheen loppuun saakka. Kukaan ei narissut, sillä se elämä sopi

Arsapulloja jään alle. Professori Kari Suomalaisen piirros vuodelta 1944

paremmin terveelle nuorelle keholle kuin hikiset tie- ja lapiourakat.

Pari kuukautta oli joukkue liikkeellä lähes ympäröityä vuorokausia, sillä öisin purettiin vanhoja miinakenttiä ja tehtiin samalla uusia. Osa vanhoista putkimiinakentistä oli nimittäin niin rapistuneita, että ne täytyi purkaa ja laittaa uudet putkimiinat tilalle. Polkumiinakenttiä tehtiin vähän, sillä paksun

Mahtava Syväri syystalven asussaan

lumen aikana ne olivat aivan tehotomia.

Vanhojen miinakenttien purkaminen oli hengen päälle käypää hommaa. Sotilaan tuuria kuitenkin riitti ja työ sujui melkoisen kivuttomasti.

Kun aamuyöllä palattiin teltoille, torkuttiin silmäntäysi mieheen ja aloitettiin korsujen rakennustalkoot. Korsut valmistuivat rinnan miinakenttien kanssa ja niistä tuli tilavat – aivan huippumodernia mallia.

Miinakentät olivat valmiit, samoin korsut, mutta joukkue ei saanut jäädä loikomaan uutuu-denpuhtaille lavereille. Alkoivat vesiesteiden rakentaminen Syväriin rantaveteen.

KOVA TYÖ

Päivällä valmistettiin vesiesteitä ja yöllä niitä urakoitiin veteen. Se jo oli tosityötä, sillä esteet olivat painavia ja niiden uittaminen mustaan veteen vaikeaa. Miehet hikoilivat ja kiroivat. Lankkuja, riukuja, piikkilankaa

ja nauvoja kului ja hikivesi virtasi, mutta este esteen jälkeen meni veteen ja häkkyräjono kasvoi.

Tuon kovan ja hikisen vesiestetyön aikana miehet huomasiivat, että vänrikki Mikko Vahanan oli kypsytynyt mieheksi ja kasvanut ulos koulutuskeskukseen leikkaamista kaavoista. Nuori, kaksikymmentäviisivuotias, asepalvelukseen vapaaehtoisena mennyt vänrikki esitti meille sinunkaappoja, ja siitä alkaen tuli hänestä joukkueen ”Meidän-Mikko”. Eikä se ollut ainoa muutos.

Kun Vahanan näki, että miehet alkoivat väsyä vesiestetalkoissa, hän alkoi tinkiä pataljoonankomentajalta, että III Joukkueen miesten täytyisi saada urakkahyvityksenä viikon kotiloma! Vaatimus tuntui olosuhteet huomioiden älyvapaalta, mutta hän ei antanut periksi, vaan vetosi siihen, että joukkue ei ennätä tehdä työtä valmiiksi ja että se jää pahasti kesken, ellei motivaatiota lisätä.

I ja II Joukkue olivat halutto-

mia vesihommiin. Esteurakka olisi kuitenkin saatava loppuun sulan syksyn aikana – muuten koko homma menisi hullunhommiksi. Talvella ei vesiesteistä olisi mitään hyötyä, ja kun jäät veisivät niistä ainakin osan mennessään keväällä, ei niistä olisi mitään iloa edes seuraavana kesänä. Siinä oli Vahaselle valtti, johon hän vetosi aina.

Pioneeripataljoonan komentaja kapteeni Manninen ymmärsi nuoren vänrikin vaikeudet, mutta hän ei suostunut esitykseen. Eikä helvetissä, ei se käy! Isot herrat nauraisivat itsensä kipeiksi, jos hän esittäisi heille sen urakkatarjouksen. Hän pahoitteli ja kysyi, kuinka iso osa esteistä oli jo vedessä.

RUHTINAALLINEN PALKKA

Isot herrat eivät lähtisi pulkoi- maan Syväriin rantaveteen yöllä eikä mittaamaan vesiesteen pituutta. Vahanan tiesi sen ja valehteli silmää räpäyttämättä,

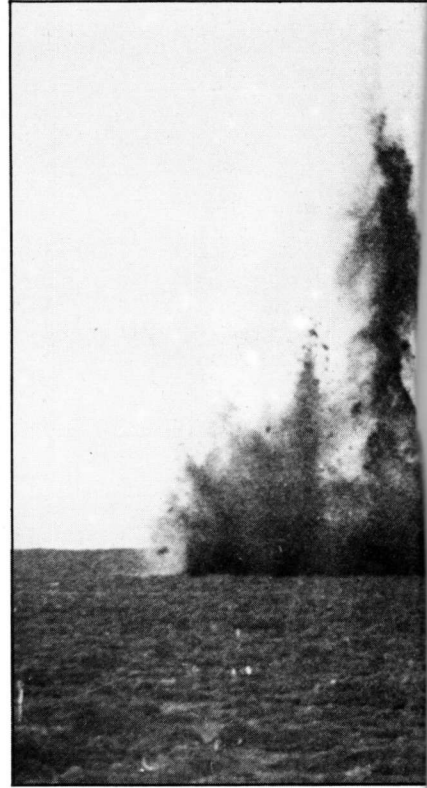
Minat vedetään jälle -

Jäämiinakenttä voidaan räjäyttää sähkösytytyksellä lähimmältä vartiopaikalta

la ilmalla ei toisella rannalla käyttäilevien venäläisten vartiomiesten eteen ollut menemistä. Pakkanen kuitenkin vain jatkui - ilma oli kirkas ja taivas pilvettömä.

Säätilan vuoksi päätettiin ensin tehdä polkumiinakentät. Mutta niiden valmistuttuakin kirkasta säästä vain riitti.

Jäämiinakenttien tekoakaan ei kuitenkaan voinut siirtää määrättömiin - mitäpä niillä kevähölyssä tekisi.

Miinoitimme...

että esteestä on valmiina vajaa kolmasosa. Manninen antoi periksi ja lupasi, että miehet saavat jokainen viikon kotiloman.

III Joukkueen miehet naureskelivat:

- Kovapäinen on Meidän Mikko, kuopii tyhjää...

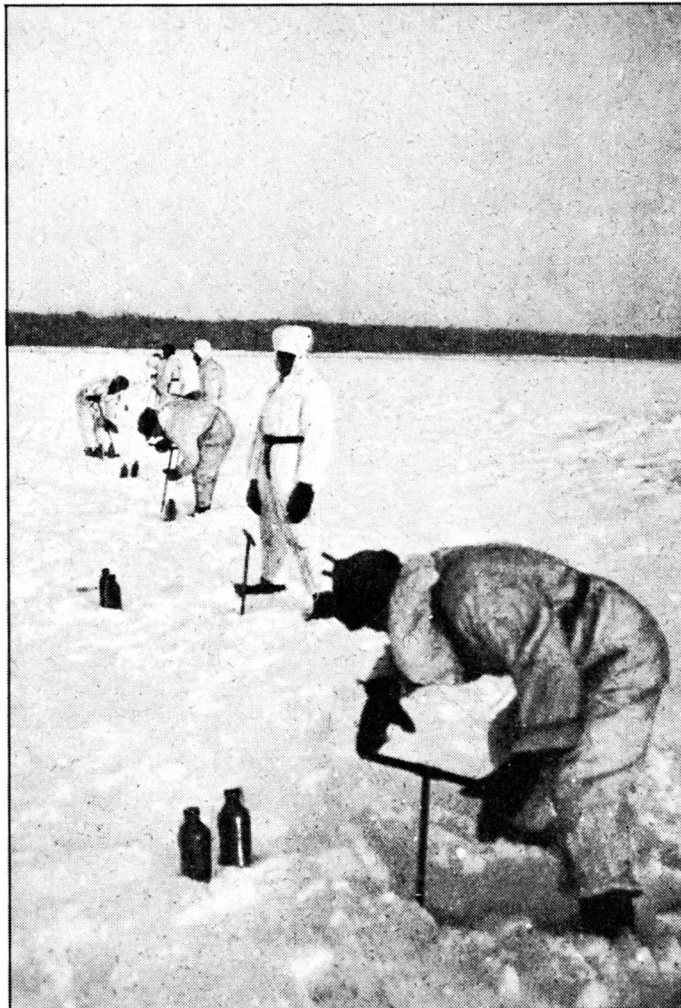
Kukaan ei jaksanut uskoa, että loma saataisiin - se tuntui aivan mahdottomalta jo ajatukseksikin. Mutta Manninen sai isot herrat suostumaan, ja miehet saivat sen unelmalta tuntuneen kotiloman.

Syyskuun lopussa oli vesiesteet saatu jokeen. Osa miehistä ennätti käydä lomalla, loput saivat sen myöhemmin talvella. Lomalla unohdettiin raskas vesiestesavotta, pidettiin lystiä ja palattiin sitten takaisin tukikohdan.

Ja vain ottamaan uusia urakoita! Kun Syväri sai jääkannen alkoi jäämiinakenttien teko ja polkumiinojen kylväminen hangelelle.

Sauma-nimisen tukikohdan ja Syvärin rannalla olleen tsasounan raunioitten välille oli tarkoitus tehdä neljä jäämiinakenttää, joten jääkaira uppoaisi jään läpi noin 400 kertaa ja saman verran kuluisi arsupulloja.

Jälle meno vaatisi kuitenkin huonon näkyvyyden - kirkaal-

- ja sijoitetaan jäähän kairattuihin reikiin

Asiasta keskusteltiin. Joukkueen yhteisellä päätöksellä sovittiin, että jäämiinakentät tehdään - vaikka sitten taivaalta sataisi vanhoja ämmiä!

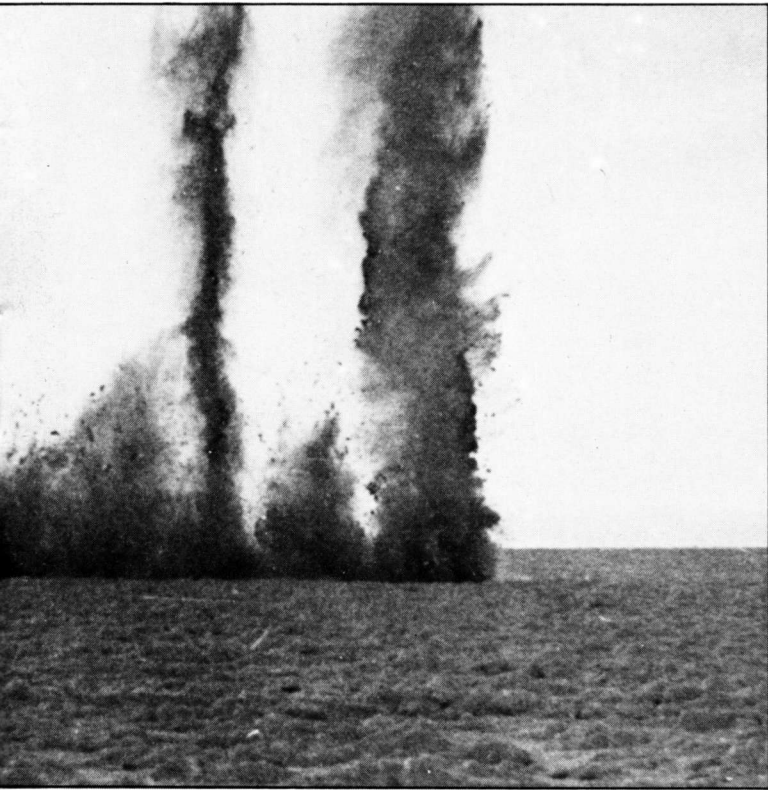
JÄÄLLÄ ON JÄNNÄT PAIKAT

Kaksi miestä porasi reikiä. Enempää ei kairamiehiä tarvittu, sillä muulla joukkueella oli täysi työ siinä, että kantoivat arsapullolaatikoita jälle ja valuttivat pulloet jään alle. Kantomatkaa oli lähes kilometri, sillä sen lähemmäksi ei laatikoita voinut hevospelillä tuoda.

Sää oli kirkas ja kuuluvuus hyvä. Hevoset olivat vaarassa saada lyijynapin nahkaansa.

Kairamiehiä painoi jännitys ja jäykkä siinä oli hymy toisillakin. Kairojen kirsunta jäässä tuntui korvia repivältä parkumiselta, joka tyynessä pakkasyössä kantoi arvaamattoman kauas. Mutta vain silloin tällöin papatti jossakin harvatahtinen venäläinen konekivääri ja pikakivääri loukutti hakkaavan laukausarjan. Valojuovat menivät ylös taivaalle eikä työtä keskeytetty.

Kenttä oli lähes valmis, vain kymmenkunta arsapulloa oli soluttamatta jään alle, kun tapahtui se paha mitä oli pelätty aja-

KANSA TAISTELI

miehet kertovat

PALVELUKORTTI

Leikkaa irti alla oleva Palvelukortti ja käytä sitä kun:

1. Haluat osallistua Sanoma Aikakauslehtien järjestämiin markkinointiarvontoihin ja lehtikohtaisiin markkinointiarvontoihin. **2.** Haluat peruuttaa tilauksesi. Seitsemän (7) päivän kuluessa lehden ensimmäisen numeron vastaanottopäivästä voit peruuttaa tilauksesi veloitukset (vastaanottopäivää ei lueta määräpäivään). Mikäli määräajan viimeinen päivä on lauantai tai pyhäpäivä, saa peruuttaminen tapahtua vielä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen. Tämän jälkeen peruutetusta tilauksesta veloitamme toimitetut lehdet. **3.** Haluat muuttaa osoitteesi. **4.** Haluat tilata Kansa taisteli -lehden itsellesi.

Huom. Tilaukset, osoitteenmuutokset ja peruutukset tulevat voimaan kahden viikon kuluttua ilmoituksen saapumisesta.

SOITTAMALLA

Tilaaajapalveluumme hoidat kaikki tilaustasi koskevat asiat vaivattomasti ja nopeasti.
Puh. (90) 6164 833.

TILAUSHINNAT

Kotimaan 12 kk 139 mk
Pohjoismaihin ilman postitustlisää.
Muihin maihin: Hintatiedot
Tilaaajapalvelustamme.

Leikkaa tästä!

KANSA TAISTELI

miehet kertovat

PALVELUKORTTI

(täytä tekstaten, merkitse rastilla käsiteltävää asiaasi selventävät vaihtoehdot)

- Osallistun Sanoma Aikakauslehtien voimassa oleviin arvontoihin.
- Olen mukana myös voimassa olevissa lehtikohtaisissa arvonnoissa/tunnukset: _____
- Peruutan ____/____ 198 ____ alkaneen tilaukseni.
- Vaihdan kotia/osoitteenmuutostiedot tässä kortissa.
- Tilaan Kansa taisteli -lehden ____kk:ksi, alkaen ____/____ 198 ____
- Olen jatkotilaaaja. Olen uusi tilaaja.

Sukunimi		Etunimi	
Jakeluosoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

Allekirjoitus

Teippaa tähän osaan lehtesi takakannen oikeassa yläreunassa oleva osoitelipuke, josta käy ilmi asiakasnumerosi.

Osoitteenmuutostiedot: uusi osoite: ____/____ 198 ____ alkaen:

Uusi jakeluosoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

tukset jäykkinä: venäläisten kuulovartiopoteran reunalla alkoivat kukkia suuliekit, pikakivääri roikotti pitkiä sarjoja ja luodit tupruttivat lunta jäälle suojaautuvien miesten keskellä.

Kuiva lumipinta tuprahteli ja venäläisten asemassa alkoi soida lömpöttää pahaääninen rautapeltikello. Se oli hälytys, ja pian avasi kaksi konekivääriä tulen. Ne ampuivat liian ylös – pikakivääri oli pahin, sen suihkut tupruttivat lunta jatkuvasti. Miehistä jäänpinta tuntui hyvältä, paha vain ettei voinut kaivautua sen sisälle.

Kului vain kiireisen lyhyt tuo- kio – sitten alkoi kuulua useamman raskaan kranaatinheit- timenten onnttoja lähtöpoksahduksia.

Ne kuuluivat omalta puolel- ta!

Aron raskaat heittimet ampuivat rannassa olevaa venäläisten kuulovartiopotesäkkettä. Liekö tullut täysosuma, ainakin pika- kivääri vaiken.

Ne olivat lyhyitä minuutteja, mutta ne tuntuivat venyvän ikuisuudeksi.

Tykistö yhtyi sitten heitti- mien tullen ja ensimmäinen kranaattisarja rysähti venäläis- ten varsinaiseen asemaan. Jal- kaväkiaseiden tuli oli jo heiken- tynyt.

Vahanen käski miesten osail- la omille korsuille. Hän oli var- ma siitä, että sinä yönä ei olisi työrauhaa. Kentän ennättäisi valmistella räjäytyskuntoon seu- raavana yönä. Ehkä silloin kävi- si parempi säkä . . .

Muu pioneerijoukkue oli jo mennyt, rannassa ei ollut enää kuin Vahanen ja Tampereella syntynyt korpraali *Lahtinen*. Kuulovartiopotesäkkeessä seisova kolmas mies oli tukikohdan päällikkö, jalkaväen väpeli *Niskanen*.

Jälle oli jäänyt tyhjä arsa- pullolaatikko. Valkoisen, kuun valossa kylpevän lumen keskel- tä se näkyi mustana möllykkänä.

LEIKKIÄ KUOLEMAN KANSSA

He katsoivat laatikkoa.

– Sinne jäi laatikko, Vahanen sanoi. – Pahas . . .

Ja pysyy siellä tänä yönä, Niskanen sanoi. – Sitä jos alkaa liikutella, niin silloin tuolla rä- vähtää. Piruako tyhjistä laati- kosta!

Lahtisen mieltä karvasteli, et- tä laatikko oli jäänyt jäälle jal- kaväen miesten silmätikuksi. Nämä vääntäisivät siitä puujal- kavitsejä.

Hän otti sähköjohtokelan ja

Sanoma
Aikakauslehdet
Kansa taisteli
– miehet kertovat
PL 109
00381
HELSINKI 38

nosti sen poteron reunalle. Sit-
ten hän tarttui johtojen päihin
ja kömpi poterosta ylös.

– Pidäpä kelaa tuossa! hän
sanoi Vahaselle. – Haen laati-
kon, työnän pullo jorppakoon
ja viritän kentän.

– Et mene! Vahanan sanoi. –
Annetaan olla ensi yöhön.

Lahtinen ei näyttänyt kuule-
van, vaan lähti menemään rat-
tatörmää alas jälle.

– Hullu mies, Niskanen nau-
rahti. – Tapattaa suotta itsen-
sä...

Lahtinen ei kuullut sitäkään.
Hän oli jo laatikon luona, otti
jäällä vielä olevat arsupullot ja
solutteli ne rei'istä jään alle. Sit-
ten hän liitti sähköjohdon päät
sähkönsallin johtoihin, varmisti
liitokset eristysnauhalla, meni
laatikon luokse ja heitti sen olal-

Panssariiniä peittyvästi
lumen alle

niissä riennoissa. Hyvässä ta-
pauksessa sai mies pari viikkoa
vuodelepoa ja palasi sitten jo ta-
kaisin.

Kolme kenttää oli valmiina,
nyt oli työn alla jo neljäs – vii-
meinen.

Oli pikkuterävä pakkaneen,
sataa kituutti lunta, jonka voi-
makas tuuli jauhoi kasvoja piek-
seväksi jauheeksi. Oli loppu-
kuun aika, näkyväisyys hyvin
huono, joten oli erinomainen sää
rei'ittää jäätä siinä venäläisten
nenän alla. Ja homma sujui hy-
vin, mitään yllätyksiä ei ollut
sattunut.

Neljä joukkueen konepistoo-
limiestä oli varmistamassa työ-
rauhaa. Nyt oli valppaus jo her-
paantunut ja kaikki neljä käveli-
vät lähes yhteen ryppääseen sul-
loutuneina. Siinä menivät kai-
nuulaiset Kalevi ja Antti Piippo-
nen. Nuo tasapätkät miehet ei-
vät olleet sukua eikä heissä ollut
muuta samankaltaista kuin että
he kumpikin olivat 155-senttisiä
pätkiä.

Yht'äkkiä Kalevi Piipponen
säpsähti ja painautui polviasen-
toon jälle. Toiset tekivät sa-
moin ja neljä silmäparia tuijotti
kovana lumen tukkimaan puoli-
pimeään. Valehtelivatko jo sil-
mät vai oliko jäällä odon nä-
köisiä tummia myttyjä?

Ei, eivät valehdelleet. Kissan-
silmäinen Piippospari laski tum-
mia esineitä kymmenkunta ja
kuiskasi havaintonsa toisille.

Todennäköistä oli, että venä-
läiset olivat aikoneet siepata
vangin jältä. Yritys olisi ehkä
onnistunut, sillä kummallakin
osapuolella olisi ollut yhtä pitkä
juoksumatka poteroille eikä
jälle omien takia olisi uskallet-
tu tulittaa. Vain sokea sattuma
pelasti pioneerit karvaalta koke-
mukselta.

Varmistusryhmä perääntyi
omien luokse, ja pian kaikki oli-
vat tietoisia jälle hiipanneista
naapurin miehistä. Vähin äänin
tyhjeni jää pioneereista ja sinne
suunnattiin summittainen jalka-
väkiaseiden tuli. Pimeys ja lu-
mituisku tukki näkyvyyden ja
tulituksen teho jäi arvailujen va-
raan. □

...Syväriä

leen. Sen tehtyään hän lähestyi
ranta, rauhallisena ja tyhjää
kiirettä pitämättä.

Nyt alkoivat venäläisten
aseet paukkua. Laatikon nur-
kassa räsähti ja se tärähti, kun
luoti meni pakkaskuivan mänty-
laudan läpi. Laatikko tuntui
kuumenevan – Lahtisen teki
mieli heittää se ja juosta,
mutta luonto ei antanut periksi.
Hän vain tarsi poteroa kohti ja
pudottautui sinne pää edellä.

– Pahus minkä teit! Vahanan
sanoi vähän vaisusti.

– Ja tyhjän laatikon takia,
Niskanen sanoi lähes vihasena.
– Tuo oli kaistapäinen teko.

Lahtinen oli kokenut tapah-
tuman moniarvoisempaan eikä
yksinomaan laatikon hakemise-
na jältä. Hän oli hakenut vas-
tausta kysymykseen, onko pelko
vaiko miehen oma tahto voi-
makkaampi. Hän ei tosin ollut
tiedostanut sitä selvänä, mutta
se oli ajanut hänet kuutamon
valaisemalle jälle.

Hän ei puhunut mitään, hy-
mähti vain ja lähti pois päin.

TARKKA NÄKÖ PELASTI

Syvärin lumipeitteinen jää tun-
tui olevan tapaturma-altis oles-
kelupaikka, mutta silti oli jää-
miinakenttäsavotta sujunut il-
man vakavia vastoinkäymisiä.
Pari lievää haavoittumista oli
sattunut, mutta niistä ei pidetty
lukua – se oli niin tavanomaista

"Penaalin" voi kätevästi sijoittaa vaikkapa ladun alle

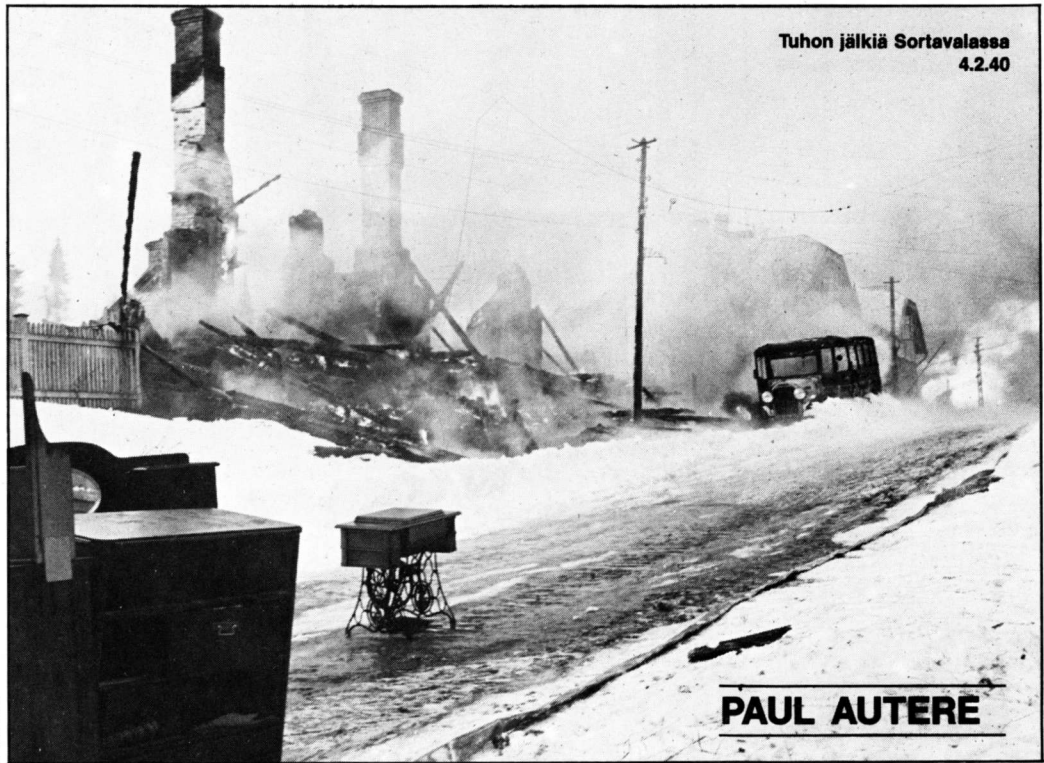
SA-kuva

Arkkitehti Paul Autere oli talvisodan päivinä sotilaspoikana palveluksessa kotikaupungissaan.

”Oli meilläkin vyö ja kokardi – oikeastaan vähän enemmänkin: paikallis-päällikkö antoi karvahatun ja suojeluskunta-asetakin.”

Kirjoittaja muistellee Sortavalan tuhon päivää kirjeessään ystävälleen kirjailija Erkki Palolammelle.

S4-kuva

Tuhon jälkiä Sortavalassa
4.2.40

PAUL AUTERE

Sortavalassa 2. 2. 1940

”HERÄSIMME 2. 2. 1940 hälytykseen talvivaatteet päällä ja monet jalassa – oli sota jo kiihtynyt sellaiseksi. Vain lumipuvun saattoi heittää. Kellarin pommisuojassa oli kova tungos, koska uskottiin kivitalon kestävän. Huusivat sotilaita sammustustoihin. Vierestä läksi kuusi lomalaista tai toipilasta. Minäkin vitkastellen, kun äiti esteli – mutta kun oli tuo vyö ja kokardi.

Läksin perään, kun täysosuomat tulivat – ei muistoa äänestä tai paineesta, vain pölyä, irtoneaisia tolppia, huutavia naisia. Pimeys. – Vähitellen auringonvaloa särkyneistä seinistä ja varauloskäytävän rikkiäisestä luukusta. Konttasin ulos portaita. Ne kuusi sotilasta kuolivat kaikki siihen portaaseen. Muutama sekunti nopeammin – ja olisin päässyt sankarihautaan minäkin – kun oli vyö ja kokardi.

Vähitellen herää kaupunki jälleen elämään

S4-kuva

Se oli pitkä päivä – kuusitoista tuntia yhtämittaista röykkytystä. Meiltä paloi koti – eipähän tarvinnut raahata tavaroita evakkoon. Olin silloin lähettinä vss-keskuksessa. IV AKE oli jo lähtenyt Sortavalasta pois.

Sinä päivänä oli kaupungissa

ulkomaalaisia sanomalehtimiehiä. Yksi osui kohdalle kun maksin kaupungintalon aidan suojassa kirkon saadessa varmaan laivueen pommikuorman yht’äikää sisäänsä. Paloi parissakymmenessä minuutissa. Siinä seisoi kameransa kanssa joku siviili ei-

kä ymmärtänyt huutojani painua matalaksi.

Karjalankadulle Kolmikulmapuiston viereen putosi satakiloinen pommi, joka putsasi ajan tavan mukaan lasit Seurahuoneen talosta, mutta pahvia pantiin tilalle. Hotellin keittiön lattia peitettiin paperimassapalleilla ja hirsillä, koska alapuolella oli väestönsuojakeskuksen suoja. Jatkosodassa Karjalan sillan päässä räjähtänyt radiomina repäisi päädyn hajalleen. Sodan loputtua heittelimme lähettipojat tennispalloilla Laatokan puoleisia ikkunoita rikki – oli kai rauhasta kertynyt paineita – ja saimme asianmukaiset sapsikat. Oli muuten ensi kerta kun asuin hotellissa kolme kuukautta yhteen menoon – eikä ole vielääkään toista kertaa tullut.

Kuusien katveessa oli AKE:n radioasema – auto, jonka salaisuuden mekin pikkupojat ymmärsimme niin tärkeäksi, ettei oikein uskaltanut katsoakaan vaikka päivittäin kahlasimme ohii ruokailuun mennessämme.”

HELSINKI

YRITETTIIN TUHOTA HELMIKUUSSA 1944 | Osa

ESTERI KORKALA

Stalin yritti lannistaa Suomen kansan henkisen ryhdin pommittamalla pääkaupunkia valtavin voimin kymmenen päivän välein helmikuussa 1944.

Vaikka tappioita tuli, ei kaupunki tuhoutunut. Sen pelasti tehokas ilmatorjunta.

Näin koki pommitusyöt tavallinen helsinkiläinen.

Pommit putoavat

KYLMÄ keskitalven ilta toi hämmärrää Helsingin ylle. Pimenneillä kaduilla oli rauhallista. Kukaan ei häirinnyt yksinäistä kulkijaa, joka kiiruhti elokuviin tai tuttaviansa tapaamaan. Lottapuku ja sotilaslakki vilahtelivat usein kadulla, jossa näkyi myös vanhuksia ja lapsia. Kaikki olivat tottuneet sota-aikaan, sen vaivoihin, mutta kaikki tietenkin toivoivat sisimmässään sodan loppumista.

Sörkän perukoilla, talossa Vaasankatu 14, asukkaat puuhailivat ilta-askareissaan.

– On hyvä lentosää, kuutamo, arveli talonmies Seppälä seisossaan pihalla.

Hänen oli yhtenäen käytävä pannuhuoneessa. Puut olivat huonoja riukuja, asukkaat palelivat. Karstoittunut uuni veti huonosti ja puut paloivat kosteutta tiristen. Kuinka kahdeksankerroksinen, kolmiportainen kivitalo olisikaan lämminnyt märillä haapahaloilla, mutta parempia ei ollut.

Talonmies ei aavistanut, millaisia roihuja hän vielä tänä yönä joutuisi näkemään.

Suurvallon radio sieltä naapurimaasta lausui uhkauksiaan. Siihen oli totuttu. Harva sitä viitsi edes kuunnella. Talvisodan aikana Tiltu oli kehottanut kutomaan villasukkia, koska Siperia on hyttävän kylmä ja sinne joutuisi pian härkävaunuissa paljasjalkaisia helsinkiläisiä.

Mutta tässä sitä vielä oltiin, kotona stadissa.

Vehnäsen tuoksu levisi porraskäytävään. B-portaan neljännessä kerroksessa kodissa, jonka ovinumero oli 32, oli odotettu sunnuntain loppumista. Kello 18:n jälkeen leivottiin pieni pul-

lataikina, joka sai nousta hetken.

– Haisee hyvälle, sanoi Jussi, perheen viisivuotias esikoinen.

– Nitua, nitua, hoki hänen kaksivuotias Pekka-veljensä.

HELMIKUUN KUODES

– Uiiiii-ii, parahti hälytyssireeni soimaan. – Uiiiii-ii, nouseva – laskeva ääni.

Pitkään soittavat – kuin olisivat tosissaan!

Moni kadulla kulkija jatkoi matkaansa. Joku pysähtyi porttihilvoihin suojaan.

Ei ollut mitään paniikkia, ei edes kiirettä ihmisillä. Talonmies katseli, kuinka talon asukkaat tulivat hitaasti alas kerroksistaan. Lapset piti pukea ensin. Sitten painuttiin kellariin. Ei se mikään väestösuoja ollut, se oli vain heikosti tuettu varastotila. Muutamia penkkejä oli tuotu talossa olevasta pienestä bapstisti-seurakunnan rukoushuoneesta.

Perhe, johon pojat Jussi ja Pekka kuuluivat, istahti kellarin penkille. Heihin kuului vielä rintamalta sairaslomalla oleva isä, äiti, vanha isoäiti sekä tati, joka jäi yläkertaan pullien paisumista valvomaan. Apulaistytö Bertta oli mennyt illalla elokuviin.

Yhtäkkiä rävähti kuin taivas olisi haljennut.

– Ilmatorjuntaa se vain on, sanoi isä. – Se on tuo Linnanmäen patteri niin likellä.

Lapset pelkäsivät. He painautuivat isänsä asetakkia vasten. Isoäiti hätääntyi, hän pelkäsi tyttärensä puolesta, joka oli jäänyt ylös asuntoon. Tati ei antanut kalliin leipomuksensa pa-

laa piloille, sillä siinä oli koko perheen korttiannokset vehnä-jauhoja.

Pommeja osui lähelle. Ikkunat helisivät, kuului paloautojen hälytysääniä, huutoa ja räiskettä.

Vihdoin kuului vaara-ohi-merkki. Sitä pommisuojaassa odotelleet palasivat kotiinsa ja nukkuvat lapset pääsivät omiin vuoteisiinsa.

Oli melkein puoliyö. Taivas hohti punaisena Aleksis Kiven kadun suunnalla, parin korttelin päässä.

– Jumala auttakoon ihmisiä, jotka ovat jääneet liekkeihin, sanoi isoäiti.

Pekka-poika säpsähti hereille ja sanoi:

– Ito pommi.

– Enteitäkö se puhuu? kysyi äiti. – Uskaltaakohan nukkua lainkaan.

– Nuku kaikessa rauhassa, sanoi isä. – Siellä ilmavalvonnassa on pätevät miehet hereillä.

PÄÄHYÖKKÄYS TULI YÖLLÄ

– Uiiii-ii! Tuli uusi hälytys. Kello oli yhden paikkeilla.

Nyt ei kukaan aikaillut. Isä sieppasi nukkuvan pojan syliinsä, tati toisen, ja niin juostiin

Ensimmäinen pommitus alkaa. Venäläisestä koneesta putoaa valopommisarja pimennetyin Helsingin yläpuolella

kellariin. Ei ehditty odotella hissiä.

Äiti pysähtyi lähteissään olohuoneen ovelle, teki ristinmerkin kumpaakin ikkunaa kohti ja sanoi hiljaa:

– Jeesus, varjele!

Kellarissa oli ahdasta. Sinne tuli ihmisiä naapurista, puutalosta. Porraskäytävätkin olivat täynnä. Kukaan ei puhunut mitään, kuunneltiin vain korva tarkkana.

Ilmatorjunta alkoi ampua kii-vaasti.

– Ei ole tykinlukot jäässä, totesi joku kuin itsekseen.

Kuului putoavan pommin ujeltava ääni.

– Nyt, nyt, kohti tulee!

Rysähdys, lasien helinää, pommien jatkuvaa ujellusta.

Kadulta kuului avunhuutoja. Jossakin itki lapsi ja huusi äitiä.

Maa tärähteli ja kellarin katosta irtosi muurilaastia. Talon valtava tiilimassa tuntui hypähtävän, sortuvan. Äiti ja tati heittäytyivät suojaksi lasten päälle. Valo lepatti ja lopulta sammui.

– Ei meillä ole hätää, sanoi isä. – Osuma tuli varmaan ka-

dun toiselle puolelle, Vaasankatu 21:een. Siellä tarvitaan apua.

Paloautot huusivat ja saira-autot keräsivät loukkaantuneita, mutta ilmatorjuntatuli hiljensi.

Lopulta kuului vaara-ohi-merkki. Voitiin palata kotiin.

Oli aamuyö ja valtavat liekit värjäisivät taivasta. Aleksis Kiven kadun varrelle oli jälleen tullut palopommeja. Puutalot palaa roihusivat.

Kadulla oli kuorma-autoja, joihin kerättiin kuolleita. Kaikkia kadonneita ihmisiä ei koskaan löydetty. Monet paloivat talojen mukana. Raunioista Vaasankadun varrelta löydettiin monta ruumista.

Pieni tyttö etsi itkien vanhempiaan.

– Pikku Outi, sanoi naapuri. – Hän menetti tänä yönä sekä isän että äidin...

JÄÄTIIN HENKIIN

Useita pommeja oli pudonnut Vaasankatu 21:n pihanpuolelle. Yksi niistä oli tullut sisään hissiaukosta ja räjähtänyt kellarissa, jonka seinät olivat sortuneet.

Mutta Vaasankatu 14 oli säilynyt eheänä. Kotiin voitiin mennä. →

Kaisaniemenkadun ja Vuorikadun kulma 6./7.2.1944

– Kuka täällä on vitkonu? kysyi Pekka-poika, kun ovi avattiin.

Lasinsirpaleita oli kaikkialla. Ikkunat olivat rikki ja hyytävä pakkasilma iski jo eteisessä vastaan.

Mutta ihme kyllä – olohuoneen suljetun oven takana oli lämmintä. Siellä oli ehyet ikkunat. Ne olivat ainoat ehyet ikkunat kahdelle kadulle ulottuvassa kahdeksankerroksisessa kivi-muurissa. Korttelin kaikki ikkunaruudut olivat säpäleinä.

Ohikulkijat katsoivat ihmeissään:

– Tuolla neljännessä kerroksessa on ehyenä yksi ikkuna Vaasankadun puolella ja toinen vieressä Kustaankadulla. Kummallisesti on ilmanpaine mutkittellut!

Talonmies Seppälä naulasi pahveja rikkoutuneisiin ikkunoihin.

– Ihme se on, hän sanoi. – Ihme, varjelus. Teillä on yksi lämmin huone, ainoa koko talossa.

Bertta, apulaistyttö, oli vielä poissa. Hän oli lähtenyt illalla

Rautatieasema palaa 6./7.2.44

elokuviin. Ensimmäisen hälytyksen mentyä ei häntä kuulunut kotiin. Miten oli käynyt tytörievulle, vasta kuusitoistakesäiselle? Mistä häntä osaisi etsiä? Ehkä sairaalasta. Mutta puhelin ei toiminut . . .

Vihdoin tyttö tuli itkien. Uusi, äsken Stockmannilta ostettu

lierihattu oli ryttätynä kainaloon, ja tytön kasvot olivat noki-set ja itkusta turvonneet.

”ITKIN KOKO YÖN”

– Minä luulin, että te olette kaikki kuolleet, hän tuheri. – Missä Pekka on ja missä Mikki?

Molemmat löytyivät ja Bertta otti heidät syliinsä. Mikki-kissa oli nukkunut vessan lämpöpatterilla koko yön.

Tuore pulla ja korvikekahvi virkistivät tyttöä niin, että hän sai kerrottua seikkailunsa.

Hän oli mennyt illalla elokuviin Kapteeninkadulle. Kun tuli ilmahälytys, ohjattiin hänet muiden mukana talon alle kellariin. Kadulle tuli pommeja. Talon rappukäytävässä loukkaantui joku, ja kaikki ikkunat olivat rikkoutuneet. Vaara-ohi-merkin jälkeen Bertta lähti harhailemaan kotia kohti Sörkkään.

Taloja paloi, ihmisiä juoksi etsien omaisiaan, ja kaduilla oli vaikea liikkua, koska lasinsirpaleita oli niin paljon. Tyttö häkeltyi ja eksyi suunnasta. Raitiovaunut eivät kulkeneet.

Joku neuvoi:

– Tuolla missä palaa, on asema. Mene sitä kohti!

Tyttö juoksi ja löysi vihdoin Pitkän sillan ja pääsi siitä Hakaniemen torille.

Silloin tuli uusi ilmahälytys. Tyttö vain juoksi. Kun hän oli päässyt Helsinginkadun päähän, tarttui poliisi häneen kiinni ja ohjasi hänet Vilhovuoren kal-

liusuojaan. Siellä hän sai istua koko yön.

Loukkaantuneita ihmisiä tuotiin sinne. Muutamat kertoivat, että Vaasan- ja Kustaankadun kulmaan oli tullut kaksi suurta pommia ja raunioissa oli vielä eläviä ihmisiä.

– Minä olisin tullut, sanoi tyttö. – Olisin kaivanut ja etsinyt teitä raunioista vaikka paljain käsin. Mutta poliisi ei päästänyt minua. Minä itkin koko yön, hatunkin minä väentelin käsissäni makkaraksi. Kyllä minä ilostuin, kun näin tullessani tämän talon ehyenä!

Päivällä tuli sukulaistädiltä Karkusta sähkö:

– Tulkaa heti tänne, jos vielä elätte.

Isoäiti, pojat ja Bertta lähtivät maalle samana päivänä. Täti kertoi myöhemmin, kuinka hän oli koko yön katsonut ikkunasta Helsingin paloa. Matkaa kertyi yli 250 km.

– Minusta tuntui, hän kertoi myöhemmin, kun katselin liekkien loimotusta, ettei siellä voi olla enää eläviä ihmisiä.

Rukous, huuto Jumalan puoleen, oli hänen ja monen muun huulilla ja sydämessä sinä yönä.

Se huuto kuului Korkeimman luo. Siellä nähtiin pienten ihmisten hätä ja ahdistus. Sieltä tuli apu ja pelastus. Nähtiin ehkä myös se varjeleva ristinmerkki, jonka eräs äiti teki kotinsa ikkunoihin pommien ujeltaessa . . .

Jatkuu seur. n:ossa

PALELETKO?

LÄMPÖLAKANA auttaa Sinua –

pitää vuoteen lämpimänä ilman sähköä!

Ihanteellinen jokaiselle vilusta kärsivälle, kesämökille, asuntovuonuun, teltaan, retkelle, veneeseen jne., missä kaivataan hyvää lämpöä.

”ME NUKUIMME LÄMPIMÄSTI JA IHANASTI.”

”JÖ ENSIMMÄINEN YÖ LÄMPÖLAKANOILLA NUKUTTAESSA OSOITTAUTUI HYVIN MIELLYTTÄVÄKSI.”

”Koko vuode oli miellyttävän lämmin, mikä ei muuten aina ole taattua vanhassa puutalossa. Suosittelen varauksetta valmistamaan lämpölakanaa jokaiselle kylmyyttä valittavalle.” Irene Forsell, Vaajasalmi.

”OLEN TYYTYVÄINEN LÄMPÖLAKANAAN.”

”Asun vanhassa omakotitalossa. Lattiat ovat kylmät. Kivikellari on alla. Joka talvi kärsin jalkojen paleltumiselta. Tänä talvena ei sellaista ollut ja illalla on patjat lämpöisiä.” Aili Allpirjelä, Lieto.

Lämpölakanan koko:
90 x 140 cm, paino 120 g.
Hinta 79,- + postituskulut.

”Olen ostanut 4 lämpölakanaa, kolmelle teinipojalle ja itselleni. Asumme suuressa vanhassa talossa, jossa on isot ikkunat ja korkeat huoneet. Yöllä kokeilimme lämpölakanoita. Meillä oli +15° aamulla ja ulkona oli -18°. Me nukuimme lämpimästi ja ihanasti sängyissämme. Nyt ei tarvita sukkia jalkoihin eikä käpertyä kippuraan tullaan lämpimäksi. Aivan varmasti lihokset ja koko kehokin voivat paremmin kun pystyy rentoutumaan ja makaamaan mukavassa nukkuma-asennossa.” Sairaanhoitaja Ingeborg Wiklund, Ruotsi, Nälden.

Lämpölakana asetetaan patjan ja aluslakanan väliin. Kehon oma lämpö heijastuu lämpölakana takaisin ja pitää vuoteen lämpimänä. Lämpölakana antaa ihanan ja miellyttävän lämmön.

Älä turhaan palele, tilaa suosittu lämpölakanaamme jo tänään!

Mailmasters Oy Puh. 921-391 000

Pitkämäentie 13 KT, 20310 Turku 31

Persoonallisuuksia

SOTILAAT YMMÄRTÄVÄT TOISIAAN

Jatkosodan aikana oli perheestämme rintamalla viisi miestä ja yksi nainen, viimeainittu lottana. Kaikki toimimme Laotkan koillispuolella.

Äänislinnan valtauspäivänä kaatui Latvassa kaksi perheemme nuorinta miestä. Parin kuukauden kuluttua tämän jälkeen sain siirron kotirintamalle, Kauniaisiin Päämajan Tiedusteluosaston radiokouluttajaksi ja samalla yksikön vääpeleksi.

Sairastuin kuitenkin samanaikaisesti kahteen tautiin, keripukkiin ja vatsakalvon tulehdukseen. Tilkasta pääsin toipumislomalle keväällä kylvönteekojen aikaan.

Kotona oli työvoimana ainoastaan 85-vuotias isäni ja kaksi siskoa. Läheisen koulutuskeskuksen päällikkö eversti Niemelä oli joskus kiireisimpinä aikoina antanut työapua.

Lomalla ollessani kuulin, että kirkonkylän liepeillä oli vankileiri, jossa oli päällikkönä työnjohtaja Yrjö Ojanen. Käännyin hänen puoleensa pyytäen apua.

— Annan sinulle leirin parhaan sotavangin, sanoin tilanteeni tunteva Ojanen.

Mukaani lähtenyt poika oli kahdeksantoista vuoden ikäinen opiskelija, lääkäriperheen poika Leningradista. Hän oli mennyt rintamalle vapaaehtoisena ja joutunut vangiksi haavoittuttuaan reiteen.

Vangin käsittelyohjeet olivat ankarat: poika olisi pitänyt pitää lukollisessa huoneessa ja ikkunakin sulkea piikkilangalla. Järjestelin asian kuitenkin niin, että ikkunan voi avata. Poika — Fenjam — sai kyyneleet silmiinsä ja sanoi:

— Ei minä karkaa..

Hän oli ahkera ja itseään säästämätön työ-

mies. Uudet asiat hän oppi nopeasti.

Kerran työskentelimme suolla, jossa minä aurasin. Opastin Fenjamin aukomaan tukkeutuneita ojia.

Poika heilutti kuokkaa niin että rapa roiskui — kasvoista ei tahtonut silmiä erottaa. Varoittelin häntä liian kovasta vauhdista.

— Sota-aika, sota-aika! sanoi poika. — Ei auta säästää itseä!

Eräänä sunnuntaina vein Fenjamin Heikki Hautakankaan taloon tapaamaan siellä työskentelevää toista vankia. Fenjam jäi sinne ja palaili yksin kotiin.

— Ei mene enää sinne, sanoi poika. — Se vanki jätkä!

Fenjam oli tietenkin

kommunisti. Joskus kiusoittelin häntä poliittisella keskustelulla. Tuli moitittua muun muassa Venäjän mahorkkaa.

Fenjam antoi takaisin:

— Se Jukasta aina hyvä mikä Venäjällä huono!

Näinhän se asia oli. Lopetin kiusoittelun siihen.

— Kotimaassa minut teloitetaan tai joudun elinkaudeksi vankileiriin, Fenjam usein jutteli. — Ei voi todistaa, että haavoittuneena pakko antautua.. Isäpappakin ystäväystyi pojan kanssa.

— Laita sitten minulle sitä vanhaa hyvää vennaänlehteä, kun pääset Pietariin! hän pyyteli.

— Jos ei tule tupakkaa ei kirjettä, te tiedätte, miten minun käynyt, sanoi Fenjam hiljaa.

Rauhan tultua saattelin pojan Haapajärven asemalle. Erotessa ja kättä puristaessa meiltä molemmilta pääsi itku.

Sodan jälkeen ei Fenjamista ole mitään kuulunut — ei ole tullut kirjettä eikä vennaänlehteä...

Johan Nordling, Haapajärvi

AINA SE KOTIOLOT VOITTA

Istuessaan kommunistien Valpon vankilassa kenraali Airo kirjoitti voinnistaan Puolustusministeriön kansliapäällikölle kenraalimajuri Oleniukselle:

— Nykyisistä olosuhteista en valita. ”Hyvänä piretähän, vähällä nottei ruakita.”

"A' mist' mie kouluij' käymätön ilmasuuntii oisi oppint," vastasi inkeriläisvanki, kun kuulusteluissa puolenvaihtoa ihmeteltiin.

Maanpuolustus- tiedoitusta vuonna 1700

ERIK EKHOLM

Suuren Pohjan sodan aikana ei ollut radiota eikä juuri sanomalehtiäkään. Tieto kulki paikasta toiseen ratsulähetin nopeudella. Kansalle oli kuitenkin kerrottava sotatapahtumista – varsinkin jos oli satuttu saamaan voitto. Kirkko sai hoitaa tämänkin tehtävän.

TYRVÄÄN vanhassa kirkossa – Pyhän Olavin kirkossa – riippuu yhä seinällä suurikokoinen taulu, jonka avulla Ruotsi-Suomen itsevaltiias kuningas kertoo alamaisilleen saavuttamastaan Narvan voitosta. Kirkkoa on hoidettu hyvin, koska kirjoitus on säilynyt luettavassa kunnossa lopulleen kolmesataa vuotta. Tiedoitus on laadittu runomittaan tuon ajan ruotsinkielellä ja on ilmeisesti luettu yhteiselle kansalle saarnatuolista kaikissa Ruotsi-Suomen kirkoissa. Lie-neeköhän käännetty suomeksi vai onko tieto mennyt vain her-rasväelle?

Tyrvään vanha kirkko lienee rakennettu jo 1300-luvun lopul-la. Kirkon korjauksen yhteydes-sä vuosina 1964–65 tehtiin ra-kennuksessa monia arvokkaita löytöjä, päivänvaloon tuli noin tuhat erilaista esinettä. Aartee-seen sisältyi runsaasti vanhoja rahoja sekä erilaisia koriste- ym. esineitä, muun muassa seitse-mäntöistä viikinkiajalta peräisin

olevaa hopea- ja pronssikorua. Voidaan päätellä, että kirkko on aikanaan perustettu pakanuu-den ajan kulttipaikalle.

Kirkon lattian alustaa on ta-vanomaiseen tapaan käytetty hautaamiseen. Alttariseinällä on kolme hautahuonetta, Rau-tajoen kartanon Sture-suvun, Ruotsilan Reigman-suvun ja Mauno Flemingin.

Kirkko edustaa länsisuoma-laista rakennustapaa. Siihen kuuluvat keskiaikaiseen tapaan muun muassa asehuone, häpeä-penkki, vaakuna, triumfiriti, rippikello ja pieni viinikellari.

Uusi kirkko valmistui Vam-maskosken tehtaalle vuonna 1855. Tällöin jäi vanha kirkko pois käytöstä.

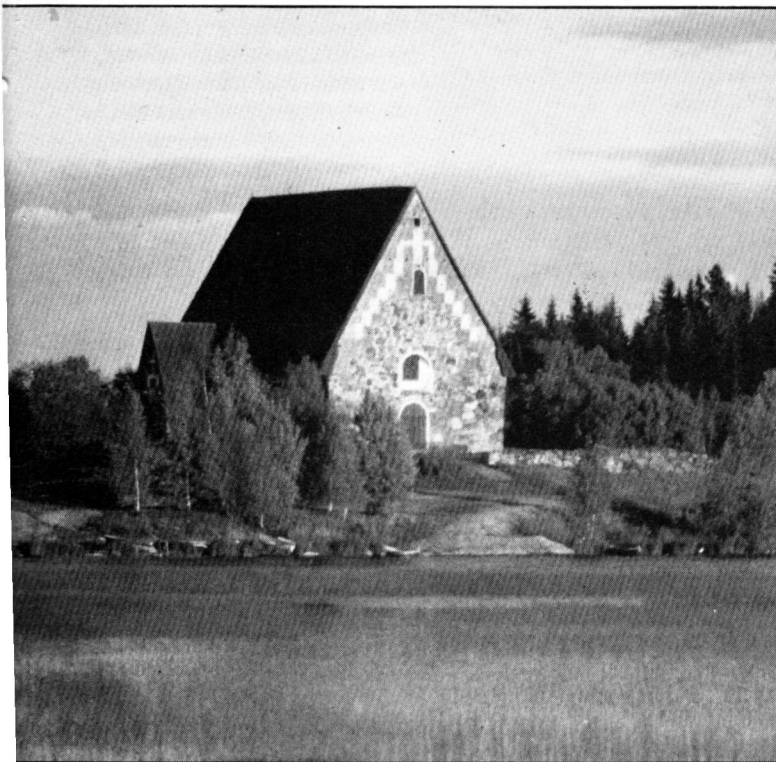
MAHTAVA MUISTOKIRJOITUS

Muistokirjoituksen teksti on rönsyilevää korukieltä – nyky-suomeksi ehkä suunnilleen näin:

MUISTOKIRJOITUS
MAHTAVIMMAN RUOTSIN KUNINKAAN

KAARLE KAHDENNENTOISTA

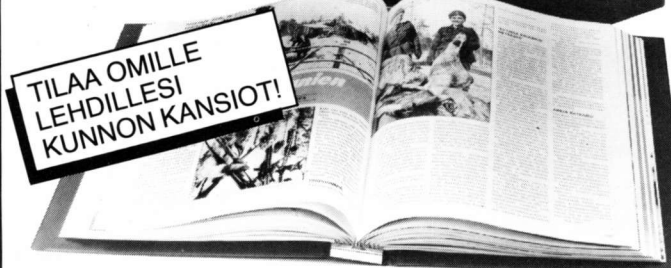
*Moskovan sotilasmahdin tsaarista
Narvan kaupungin luona olevassa
vallein, paaluin ja haudoin
lujasti varustetussa leirissä
marraskuun 20. päivänä vuonna 1700
JUMALAN AVULLA saaman
VERTAANSA VAILLA OLEVAN VOITON
johdosta.*

Tyrvään vanha kirkko Vammalassa on arvokas historiallinen nähtävyys

Kansa taisteli- lehden vuosikerrat KANNATTA SÄILYTTÄÄ!

Väri
tummanruskea,
kultapainatus

TILAA OMI
LEHDILLES
KUNNON KANSIOT!

Tosivahvassa dokumenttielehdessä on historiallisesti ainutlaatuinen aineisto. Vanhat vuosikerrat ovat kysytyä tavaraa!

Hinta 20 mk/kpl
(+ postitus- ja käsittelykulut 8,50 mk/1 kpl, 10 mk/2 kpl, 17,50 mk/3-5 kpl).

LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI. LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI.

Vastauslähetyk
HKI 37/38 Lupa 365

Sanoma Aikakauslehdet
Kansa taisteli
Tilaajapalvelu
PL 109
00003 HELSINKI 300

KANSA TAISTELI

-miehet kertovat

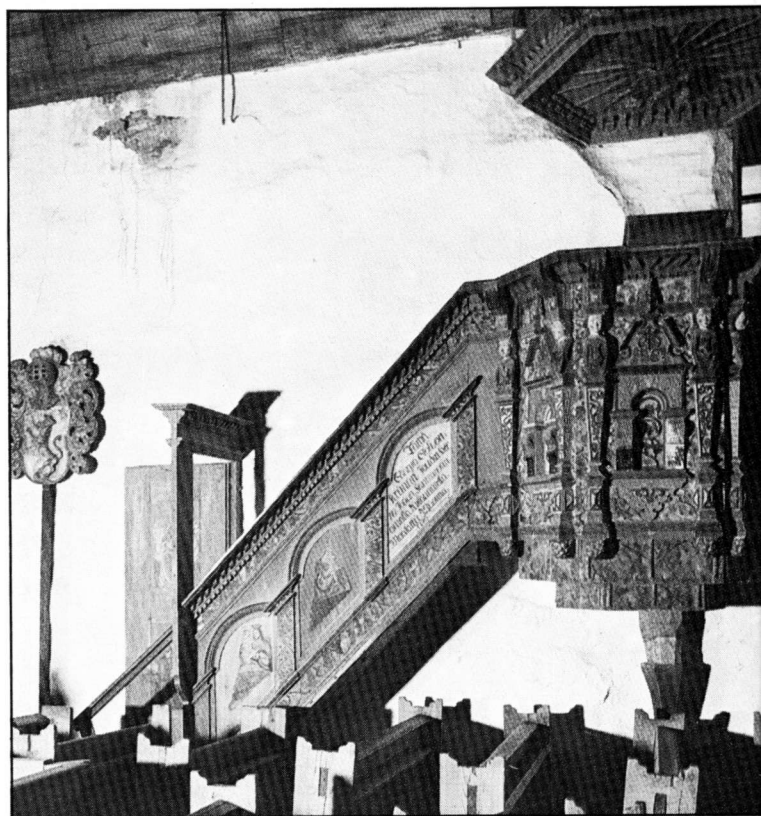
TILAUSKORTTI VUOSIKERTAKANSIOT

Haluan kerätä Kansa taisteli -lehdistäni ainutlaatuisen ja historiallisesti arvokkaan lukupaketin. Tilaan Kansa taisteli -lehden vuosikertakansioita. ___ kpl. Hinta 20 mk/kpl (+ postitus- ja käsittelykulut).

Sukunimi		Etunimi	
Osoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

Tarjous koskee vain Suomeen tulevia tilauksia. Hinnat ovat voimassa 30. 6. 1985 saakka.

...vuonna 1700

Pyhän Olavin kirkon sisustusta

Itse teksti kertoo muun muassa, kuinka julma Venäjän tsaari, joka oli jo lyönyt Turkin ja Tataarin, aikoi rosvota saaliikseen koko Ruotsin kansan ja maan. Näin hän teki siitä huolimatta, että oli edellisenä vuonna juhlallisesti allekirjoittanut sopimuksen liitosta ja ikuisesta rauhasta. Tilanne näytti synkältä ja kaikki joutuivat pelon valtaan Venäjän lohikäärmeen alkaessa raivota ja hyökätessä yli rajan, jossa ei ollut mitään vastassa, koska oli luotettu sopimukseen eikä tältä suunnalta odotettu hyökkäystä. Tsaari ryhtyi murharetkellään suurella ylivoimallaan piirtämään Narvan kaupunkia hävittäen, murhaten ja polttaen maata ja kaupunkia. Kirkotkaan eivät tältä julmalta barbaarilta säästyneet. Tällöin Jumalakin nousi vääräryyttä vastaan päättäen tukahduttaa tsaarin kuoppaan, jonka hän oli toisille kaivanut. Niin lyötiin tsaari Narvan luona, kun Ruotsin kuningas satoi miekan kupeelleen ja kävi taisteluun muinaisten sankarien tapaan vaarantaen kansansa puolesta

kalliin kuninkaanverensä. Niin taistelu voitettiin, kaikui sota-huuto "Jumalan avulla" ja tsaari joukkoineen joutui häpeään. Kahdeksantuhantinen joukko voitti tsaarin kahdeksankymmentuhantisen. Saatiin vankeja ja runsaasti sotasaalista. Tästä nähdään, että Jumalakin puolustaa Ruotsin rajoja niin kauan kuin hänen oppiaan siellä puhtaana pidetään.

MODERNA PROPAGANDAA

Teksti on itse asiassa varsin nykyaikaista - ei ole sotapropaganda perusteiltaan kovinkaan paljon muuttunut vajaan kolmessasadassa vuodessa! Vihollinen on ylivoimainen, raaka ja julma. Se aikoo tuhota koko valtakunnan. Solmituista sopimuksista se ei piittaa, vaan ryhtyy julmaan sodankäyntiin rikkoen kaikki inhimillisyyden lait. Puolustaja panee kaiken alttiiksi ylittäen tavalliset mitat. Sotasaalista saadaan runsaasti.

Ei mitään uutta auringon alla... □

Kirjallisuutta

VANKKAA TIETOA

**Matti Lukkari: Asekätken-
tä, Otava, Keuruu 1984,
382 sivua, valokuvia ja kaa-
viopiirroksia.**

Kirjoittaja on yleisesikunta-
eversti ja asekatkennän johto-
toiminnassa toiminut Reino
Lukkarin poika. Hän on pa-
neutunut tutkijantyöhönsä
perusteellisesti muun muas-
sa haastatellen Yhdysvallois-
sa ja Kanadassa asuvia entis-
iä asekatkijöitä. Tuloksena
on tyhjentävä esitys tapahtu-
maketjusta, joka johti Poh-
joismaiden laajimpaan oi-
keudenkäyntiin. Kirja sisäl-
tää muun ohessa henkilötie-
dot kaikista asekatkijöistä.

Mielenkiintoinen on kysy-
mys asekatkennän merkityk-
sestä. Asekatkijöitä aikoi-
naan vainonneet kotikom-
munistimme hengenheimo-
laisineen ovat toittaneet
asekatkennän vaarantaneen
koko itsenäisyytemme. Luk-
kari esittää vankasti perus-
tellun päinvastaisen käsityk-
sen: asekatkenta oli varoitus
ja pelasti Suomen niin sisä-
kuin ulkopoliittisiltakin krii-
seiltä.

Huomion arvoinen kirja.
E.

SAKSALAINEN NÄKÖKULMA

**Hans Metzger: Kolmannen
valtakunnan edustajana tal-
visodan Suomessa, Otava,
Keuruu 1984, 338 sivua, va-
lokuvia.**

Kirjoittaja toimi molempien
sotiemme aikana sanoma-
lehtiavustajana Saksan Hel-
singin lähetystössä, missä
hänen todellinen merkityk-
sensä oli muodollista asemaa
suurempi – häntä on jopa
verrattu toisen diktaattorin
erikoisedustajaan Jartseviin.

Muistelmateos sisältää
paljon asiaa: tavanomaista
diplomaattijuoruilua, kasku-
ja, omia johtopäätöksiä. Sen
mielenkiintoisin osa on väli-
rauhan aika, jolloin Neuvos-
toliitto pyrki liittämään Suo-
men ”neuvostokansojen on-
nelliseen perheeseen” Bal-
tian mallin mukaisesti muun
muassa Venäjältä tulleiden
organisaattorien johtaman
Ystävyysseuran avulla. Hä-
dissään suomalaiset haki-
vat turvaa kaikilta mahdolli-
silta tahoilta, ensin Skandi-
naviasta ja lopulta Saksasta.
Loppuarvioinnissaan puolik-
si suomalainen Metzger tulle-
lee samaan lopputulokseen
kuin useat muutkin tutkijat:
talvisota pelasti Suomen
Baltian kohtalolta eikä jat-
kosotakaan ollut vältettävissä
– puolueettomuus olisi
johtanut vielä huonompaan
lopputulokseen.

Lukemisen arvoinen kirja.
S.

POHJALAISET TAIPALEEN- JOELLA JA ÄYRÄPÄÄSSÄ

**Antti Tuuri: Talvisota, Ota-
va, Keuruu 1984, 242 sivua.**
Menestyskirjailija kuvaa
Etelä-Pohjanmaan miesten
sotaa JR 23:n riveissä omalla
vähäeleisellä tyylillään
realistisesti ja vaikuttavasti.
Karu kerronta pitää sisäl-
lään kaikki talvisodan ulotu-
vuudet – loputtomat vuo-
rokaudet lumikuopassa tuli-
palopakkasessa, ystävien ja
omaisten ruhjoutumisen tau-
koamattomassa tykistötulessa,
pohjattoman väsymyksen
aiheuttaman turtumuksen,
harhanäyt, hermoromahduk-
set. Päällimmäiseksi kuva-
uksessa jää kuitenkin
miesten armoton päättävai-
syys, jota ylivoimainen vihol-
linen ei aseillaan kykene
murtamaan: hyökkääjä py-
säytetään, kaikki muu on
toisarvoista! Rauhan tullessa
nousee Äyräpään ruhjotusta
puolustusasemasta pohja-
laiskomppanian kahdeksan
miestä tervehtimään vastas-

sa olevaa monisatapäistä ve-
näälisjoukkoa. Homma on
hoidettu!

Päällystön ja miehistön
suhde on kirjassa kerrankin
oikea: upseereihin luotetaan
ammattimiehinä, mutta
omakin harkintavalta säily-
tetään. Tämän päällystökin
ymmärtää ja tunnustaa.

Kirja on mestarillinen tal-
visodan kuvaus, hieno kun-
nianteko suomalaiselle tor-
juntataistelun soturille. E.

KENTTÄVARTIO- SOTAA POHJOISESSA

**Reino Lehvälaiho: Jänkä
palaa, WSOY, Juva 1984,
300 sivua.**

Sotakamreerin tämän vuo-
den romaani kertoo sotatöi-
mistä jossakin Vienassa III
Armeijakunnan erämaarin-
tamalla. Vihollinen hyökkää
vahvoin voimin rajusti yksi-
näistä kenttävartiota vas-
taan, hyökkäys torjutaan ja
sattumoisin paikalle osunut
kaukopartio-osasto yhtyy ta-
kaa-ajoon. Seurauksena on
sarja tyypillisiä partiotaiste-
luja, joissa puolin ja toisin
annetaan lujia iskuja ja kär-
sitään tappioita. Yksittäiset
taistelijat venyvät tiukan
paikan tulleen hurjiin suori-
tuksiin.

Sujuvasti kirjoitettu sota-
romaani, josta ei jännitystä
puutu. J.

JOUHEVAA JUTUSTELUA

**Eino Pohjamo: Konepistoo-
lien aikaan, Karisto, Hä-
meenlinna 1984, 285 sivua,
valokuvia.**

Eino Pohjamo, lehtemme
pitkäaikainen avustaja, on
aikaisemmin julkaissut
muun muassa teokset Jän-
kääkärit ja Rauta palaa,
jotka kertovat JR 12:n mies-
ten sotatiestä. Tämänkertai-
sen kirjan ainekset on koottu
mainitun rykmentin miesten
haastatteluista ja muista
muisteluista. Yhteensä 51
erillistä katkelmaa antavat
elävän kuvan pohjois-suo-

malaisten reserviläisten tou-
huista Kiestingin erämaissa,
Stalinin kanavalla ja Ihanta-
lassa niin levossa kuin tais-
ton tuoksinassakin. Tarinois-
sa vilahtelee juttua konjakki-
kaupoista sakemanniin
kanssa, kolhoosin sioista,
juhlahetkestä, sotilaskotisis-
koista ja lotista, mutta myös
ankarista ja verisistä taiste-
luista, tappioista ja epätoi-
voisista tilanteista. Oman
osansa muodostavat ryk-
mentin merkkimiesten hen-
kilökuvat alkaen Reikärau-
ta-Puromasta ja Torsten von
Essenistä. – Mukava kirja!
E.

VANHA TEEMA VIELÄ KERRAN

**Helge Seppälä: Suomi
hyökkääjänä 1941, WSOY,
Juva 1984, 268 sivua, valo-
kuvia ja karttapiirroksia.**

Kirjoittaja on aikaisem-
minkin monissa yhteyksissä
pyrkinyt todistelemaan, että
Suomen sotilasjohto jo hyvin
aikaisessa vaiheessa liittou-
tui Hitlerin Saksan kanssa
sopien hyökkäyksestä, jonka
päämääränä oli paitsi talvi-
sodassa menetettyjen aluei-
den palautus myös osallistu-
minen Leningradin piirityk-
seen saksalaisten suunnitte-
lemalla tavalla sekä Suur-
Suomen luominen. Seppälä
ei hyväksy muita suomalai-
sia sotahistorian tutkijoita
vaan syyttää heitä jopa väär-
rennöksistä; hänen hyväksy-
miään auktoriteetteja ovat
yleensä vain Krosby, osittain
Jokipii, venäläiset tutkijat
sekä suomalainen kommu-
nisti E. Salomaa, jonka arti-
kkelit neuvostoliittolaisessa
historiateoksessa ”nojaa voi-
makkaisesti tosiasioihin”.
Suomalaisten sotatoimetkin
menivät Seppälän mielestä
lähes kauttaaltaan pieleen:
hyökkäys alkoi liian myö-
hään ja joukkoja johdettiin
virheellisesti Mannerheimin
ja Talvelan ollessa suurim-
pia tunareita.

Seppälän poleeminen kir-
ja saavuttanee menestystä
tietyillä suhteellisen suppeil-
la tahoilla. E.

Töpinän terveiset

Neuvosto-Karjala -lehti kertoo, kuinka suomalaiset lähtiessään miinoittivat kaikki mahdolliset paikat, rakenteet ja laitteet Uhtuan suunnalla, jossa sitten rai-vaustyöhön koulutetut nuoret pojat ja tytöt kärsivät pa-voja tappioita.

Suomalaiset eivät näitä seutuja miinoittaneet, vaan saksalainen 7. Vuoristodivisioona, jonka komentajana toimi kenraaliluutnantti Krakau. Divisioona taisteli sittemmin suomalaisia vastaan Rovaniemen suunnalla. Suomalaiset luovuttivat lähtiessään rauhanteon yhteydessä miinakartat entiselle viholliselle, joskin vahinkoja niistä huolimatta varmaan-kin sattui.

Punalippu-lehti kertoo artikkelissaan "Amerikkalainen tietämättömyys ihmetyttää", kuinka vääriä käsityksiä ulkomaalaisilla on Neuvostoliiton oloista. – Entäpä jos päästettäisiin Amerikan farmarit katsomaan?

Simo Miesmaa Kiimingistä kirjoittaa ja pyytää lausumaan mielipiteen kiinnostavasta kysymyksestä: miten talvisodassa olisi käynyt, jos meillä olisi ollut riittävästi aseita, ampumatarvikkeita ja muita välineitä?

Kyllä kai on todettava, että emme olisi kyenneet pitämään puoliamme loputtomiin, olipa sitten kalustomme kuinka moderni ja riittävä tahansa. Voimasuhde 50:1 olisi kyllä ilmeisesti joka tapauksessa aikanaan ratkaissut sodan häviöksemme sen jälkeen kun väsyneet yksikkömme olisivat tappioiden vuoksi menettäneet torjuntakykynsä ja hyökkääjä olisi aina vain lisännyt painostustaan. Joskus on laskeskeltu, että jos panssaritorjuntakykymme olisi ollut parempi ja kenttätykistöllä riittävästi ampumatarvikkeita, olisimme kyenneet pitämään asemat kelirikoon saakka, jolloin olosuhteet olisivat olleet suotuisimmat puolustukselle.

Mielenkiintoinen tutkimuksen aihe olisi, kuinka paljon armeijamme varustaminen modernilla ja riittäväällä kalustolla sekä riittäväillä ampumatarvikkeilla olisi 1930-luvulla maksanut ja olisiko valtiomme kyennyt hankinnat rahoittamaan. Siinä olisi asiaa vaikka tohtorinväitöskirjan aiheeksi.

Eino Pohjamo, osoite 02400 Kirkkonummi, puhelin 90-2987 771, haluaisi yhteyttä Viipurin Suojeluskuntapiiriin talvisodan aikaisiin autonkuljettajiin. Kyse on mielenkiintoisesta tutkimustyöstä. Kertokaapa asiasta kaverillekin!

Ilmari Koivistoinen Savitai-paleelta, osoite 54750 Välijoki, puhelin 953-39 304, haluaisi yhteyden kahteen hyvään kaveriin, entisiin JR 1:n aseveljiin, joita Koivistoinen ei ole tavannut Valkeasaaren revohkan jälkeen. Ottakaapa siis yhteyttä, Jussi Anttonen Raudusta ja Kalle Olvio Kustavista!

Torsten von Essen, everstiluutnantti ja Ihantalan puolustaja – mies, jonka pataljoonan aseisiin puna-armeijan suurhyökkäys Kannaksella ensimmäisen kerran pysähtyi – haudattiin Helsingissä 28.9.84. Kuvassa kunniavartiona vasemmalta korpraali Oiva Koli, kapteeni Erik Saxberg, ylikersantti Olavi Pengerkoski ja kenraaliluutnantti Olli Kaakinen. Jänkääkäreiden kukkaistervehdystä laskemassa oli muiden mukana lähes 90-vuotias kenraaliluutnantti Albert Puroma.

Marjukka Patrakka kiittää veteraaneja tutkimustyössään saamastaan avusta. Hän haluaisi vielä lisääkin materiaalia selvitelläkseen laajemmalti kysymystä, mikä oli ihmistä toiminnassa pitävä voima suurimman vaaran hetkellä. Mitä hän silloin ajatteli ja koki? Sotavuosien kirjeet, päiväkirjat ja muu sen tapainen materiaali on tervetullutta. Lisensiaatti Patrakan osoite on Otavantie 8 C 32, 00200 Helsinki 20, puhelin (90-) 6924 074.

Talvisodan Erillinen Pataljoona 7, Kannaksen suojajoukkoja, kokoontui Helsingissä 7.10.84. Kuvassa veteraanit Hietaniemen sankarihaudalla.

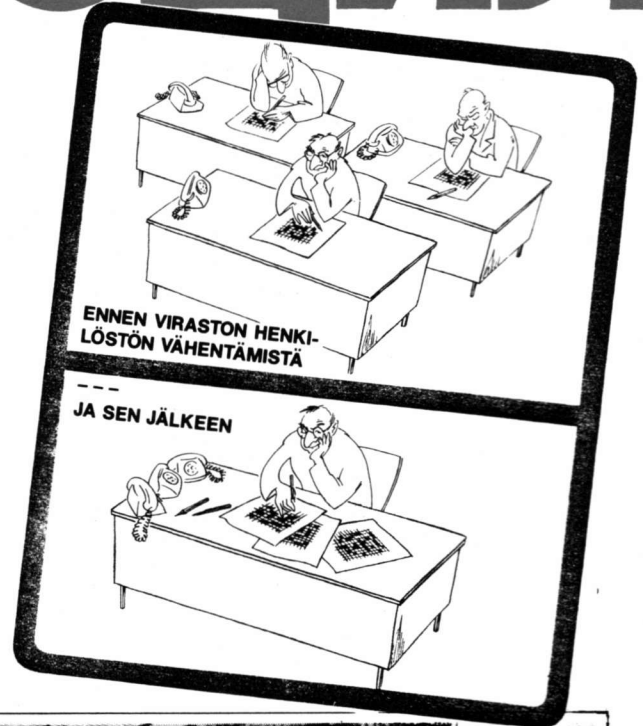
KROKO

200398311 02 KT01 8512
URHO PAKKA

LEINIKINK 6 B 14
95430 TORNIÖ 3 /00

JUHLALLISET AVAJAISET – Kun saksia ei saa mistään!

TYÖELÄMÄN VAIKEUKSIA – Hän on uusi mies täällä viinatehtaalla eikä viel tunne järjestysääntöjä!